چاپی ئەزموونی

وەزارەتی پەروەردە
بەڕێوەبەرایەتی گشتیی پرۆگرام و چاپەمەنییەکان

٦ کارامەیی و بەها کۆمەڵایەتییەکان

پۆلی شەشەمی بنەڕەتی
کتێبی قوتابی

ئامادەکردنی

عبید خضر فتح الله | عبدالله رشید حسن | جمال عمر عبدالله

د.نبیل فتحي حسین | عـمـر علي شریف | یوسف عثمان حمـد

کاوە عـمـر حـمـد

بەڕێوەبەرایەتـیـی گشـتیی پرۆگـرام و چاپەمەنییەکان بە سوپاسـەوە تێبینی و پێشـنیارەکانتان دەربارەی
ئەم کتێبـە لە ڕێگـەی ئیمێڵـی: bgprogram@moe.gov.krd وەردەگرێت

وەزارەتی پەروەردە بڕیاریدا بە خوێندنی ئەم پرۆگرامە لە چەند قوتابخانەیەکی بنەڕەتی لە هەرێمی کوردستان بەشێوەی ئەزموونی بەگوێرەی فەرمانی وەزاری ژمارە (١٥٣٤٨) لەڕێکەوتی (٢٠١٩/٩/١٠) لەسەرەتای ساڵی خوێندنی ٢٠١٩ - ٢٠٢٠

گشت مافەکانی ئەم کتێبە بۆ وەزارەتی پەروەردە پارێزراوە

سەرپەرشتیاری زانستی چاپ: کاوە عمر حمد
سەرپەرشتی هونەری چاپ: عثمان پیرداود کواز - ئاری محسن أحمد
دیزاینی بەرگ و ناوەوە: ڕەوەند سعید صابر
ژمارەی سپاردن:
تیراژ:
چاپ: چاپخانەی

چاپی یەکەم   ٢٠١٩ زاینی   ١٤٤٠ کۆچی   ٢٧١٩ کوردی

کوردستان

نیشتیمانی ئاسایش و دڵنیایی

■ هۆکارەکانی خوێندنی پرۆگرامی کارامەیی و بەها کۆمەڵایەتییەکان لە قۆناغی بنەڕەتی: ■

لە کاتێکدا کە ئێمەی کوردستانی بە ئامەزرۆیەوە باسی گرنگی کارامەیی و بەهاکان لە بونیادنانی داهاتووی گەلەکەمان و کۆمەڵگەیەکی تەندروست و کەسایەتی منداڵان دەکەین، لە سەردەمێکی پڕ لە ئاڵوگۆڕی خێرا و سەرسوڕهێنەردا دەژین کە ڕەنگە تێپەڕاندنی ئەو سەردەمە بەبێ گەشەپێدانی پەروەردە و فێرکردن و گۆڕانکاریکردن لە پرۆگرامەکانی خوێندندا ئەستەم بێت، بۆیە وەزارەتی پەروەردەی هەرێمی کوردستان بڕیاریدا لە پرۆگرامەکانی خوێندن، بۆ قۆناغی بنەڕەتی بابەتێکی نوێ زیاد بکات، لە هۆکارە بەرچاوەکانی ئامادەکردن و خوێندنی پرۆگرامی کارامەیی و بەها کۆمەڵایەتییەکان ئەمانەی خوارەوەن:

•داواکاری کۆمەڵگەی کوردستان و پەرلەمان و حکومەتی هەرێمی کوردستان و ڕاپۆرتەکانی دەزگەکانی ڕاگەیاندن بۆ پێداچوونەوە بە پرۆگرامەکانی خوێندن بە مەبەستی گونجاندن و دەوڵەمەندکردنی بە بنەماکانی مرۆڤایەتی.

•جێبەجێکردنی دیدگای هەرێمی کوردستان، لە پێناو تواناداركردنی هاووڵاتیان بۆ بەدیهێنانی خواستەکانیان و پاڵپشت بێت بە بەها و چەمکە مرۆڤایەتی و دیموکراتییەکان.

•یەکێک لە ئامانجە پەروەردەییەکانی وەزارەتی پەروەردە لە هەرێمی کوردستان، بەهاکانە. ئەو بەهایانەی دەبێت ببێتە بەشێک لە ڕەفتار و ڕەوشتی نەوەکانی داهاتوو، واتە دارشتنی کەسایەتی نەوەی دوارۆژ، بۆ ئەم مەبەستە وەزارەتی پەروەردە بە پرس و ڕاوێژ لەگەڵ لایەنە پەیوەندارەکان و هاوبەشەکانی لە ڕێگەی ئەنجامدانی کۆڕ و کۆبوونەوە و سەکۆیکار، بڕیاردرا پێداچوونەوە بە سەرجەم پرۆگرامەکانی خوێندن لە قۆناغی بنەڕەتی بکات.

بە لە بەرچاوگرتنی دەستپێشخەریی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ منداڵان (یونیسێف) بە ناوی ((فێربوونی کارامەییەکانی ژیان و هاووڵاتیبوون لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکووری ئەفەریقیا)).

کاوە عمر حمد
بەڕێوەبەری گشتیی پرۆگرام و چاپەمەنییەکان

تەوەرە سەرەکییەکانی پرۆگرامی کارامەیی و بەها کۆمەڵایەتییەکان، هەروەک لە خوارەوە ئاماژەی پێکراوە لە قۆناغی بنەڕەتی چوار بابەتی سەرەکی لە خۆ دەگرێت.

پێشەکی

کاتێک پرۆگرامەکان کەرەستەی گۆڕانکارییەکانی پەروەردە و ئامانجی سەرخستنی پەروەردەیەکی دروستە، ئەوا پرۆگرامەکان لە خەسڵەتی تایبەتی و گشتییدا زانستێکە ڕێسا وچەمکی خۆی هەیە.

هەوڵدرا بە پلانێکی تۆکمە هەموو گۆڕانکارییەکانی پرۆگرامەکان لە بەرژەوەندی تاکێکی تەندروست بێت هاوتەریب لەگەڵ پرۆسەی پێشکەوتنی زانستیی و کۆمەڵایەتی ئابووری بە لەبەرچاو گرتنی تایبەتمەندی کولتوور و رۆشنبیری لە ژێر ڕەهەندەکانی نیشتیمان و ئاشتی جیهانی.

لە سەرەتادا ئەم هەوڵە فێربوونە دەربارەی پەیرەوکردنی کارامەیی و بەها و چەمکە کۆمەڵایەتییەکان. هەوڵدرا شێوازە کلاسیکیەکە تێپەڕێنین زیاتر بوار بە خودی منداڵ بدرێت لە ڕێگەی تێگەیشتن و وەرگرتن و جێبەجێکردنی کارامەیی و بەها و زانستە کۆمەڵایەتییەکان ئەوان خۆیان لە ڕەفتاریاندا پێشەنگی گۆڕانکارییەکان بن بەهۆی تاقیکردنەوەی چالاکییەکان و وروژاندنی پرسیاری کۆزانیاری و پرۆژە هاوبەشەی نێوان خۆیان. لە ڕێگەی بابەتەکانی ئەم کتێبەوە دیدی تایبەت بە خۆیان هەبێت بۆ ئایندە و سەرکردایەتی گۆڕانکارییەکان بکەن.

مامۆستای بەڕێز: ئەم پرۆگرامە بۆ تاقیکردنەوە نییە، ئامانجی فێربوون لەم پرۆگرامە ئەوەیە قوتابیان کاراکتەری سەرەکی بابەتەکانن لە ڕێگەی چالاکی و بیرکردنەوە و گفتوگۆکردن و ڕاهێنانەوە، با خۆیان سەرپشک بن لە چۆنیەتی ئەنجامدانی. کاری

بەڕێزتـان بەشداریکردنە لـە ڕێگـەی سەرپەرشتیکردن و دابەشکردنی ڕۆڵە سـەرەکییەکان لـە کات و چالاکییەکانـدا.

دایک و باوکی بەڕێز: ئـەم پرۆگرامـە ڕۆڵـی ئێـوە کارا دەکات چـۆن ئێـوە بەشـێکن لـە بەرەوپێشـبردنی کارامەیـی و بەهـاکان بەشـداربن لـە چالاکـی و وەڵامدانـەوەی ئـەو پرسـیارە بوێرانـەی کـە منداڵەکانتـان لەگەڵتـان هاوبـەش دەبـن.

قوتابیانی بەڕێز: ئەمـە هەوڵێکـە بـۆ چالاکبوونـی توانـاکان و کارامەییـە خودییەکان،کە خـۆت بەشێک بیت لـە گۆڕانکارییـەکان بـە گیانێکی سـەرکردە تێڕوانینـەکان بـۆ ئاینـدە بەرنامەڕێـژ بکەیـت، سـەرجەم چالاکییـەکان کاری ڕۆژانـەی تۆیـە کـە لـەم پرۆگرامـە خراوەتـە ڕوو بۆیـە ئاراستەی هەمـوو تێگەیشـتنەکان لـە چالاکییـەکان لـە بیرکردنـەوەی تۆدایـە تەنهـا کاری ئێمـە ڕێکخسـتن بـووە بـە پێـی کات و شـوێنی پێگەیشـتنی هـزر و بیـری تـۆی بەڕێـز.

بێگومـان لـە کاتـی جێبەجێکردنـی ئەم پرۆگرامـەدا ڕووبەڕووی کۆمەڵێک گرفت دەبینەوە، بـەڵام بـە هاوکاریـی هەمـوو لایـەک هەوڵدەدرێـت هەمـوو شـتێک لـە بەرژەوەنـدی منـداڵ بێـت و هەرخـۆی چەقـی فێربوونـی گۆڕانکارییـەکان بێـت، چونکـە ئـەم پرۆگرامـە بـە پێـی پێوەرەکانـی بەڵگەنامـەی پرۆگرامـەوە ئەنجامدراوە.

ئامادەکاران

ناوەڕۆک

هاووڵاتیبوون (جیهان)

ژمارەی لاپەڕە		وانە
١٢	....	من و جیهان
١٦	....	ناسینی جیهان
٢٠	....	جیهان و ئاشتی
٢٤	....	جیهان بۆ هەمووان

مافەکان (تایبەتمەندی)

ژمارەی لاپەڕە		وانە
٣٠	....	چەمکی تایبەتمەندی
٣٤	....	جۆرەکانی تایبەتمەندی کەسی
٣٨	....	تایبەتمەندی و ڕاگەیاندن
٤٢	....	پاراستنی تایبەتمەندی

کارامەییەکان (کارامەیی چارەسەرکردنی کێشەکان)

وانە	ژمارەی لاپەڕە
چەمکی چارەسەرکردنی کێشەکان	٤٨
هەنگاوەکانی چارەسەرکردنی کێشەکان	٥٢
بڕیاردان و چارەسەرکردنی کێشەکان	٥٦
کێشەکان و کاری بە کۆمەڵ	٦٠

بەهاکان (بەها کۆمەڵایەتییەکان)

وانە	ژمارەی لاپەڕە
هاوکاریکردن	٦٦
بەشداریکردن	٧٠
گونجان	٧٤
داهێنان	٧٨

بەشی یەکەم / هاووڵاتیبوون (جیهان)

یەکەی

1. من و جیهان
2. ناسینی جیهان
3. جیهان و ئاشتی
4. جیهان بۆ هەمووان

زاراوە

- زمانە زیندووەکان
- بەزەیی
- زمانی دایک
- لێکتێگەیشتن
- وزەی پاک

ماوەی جێبەجێکردن

ژمارەی هەفتە	٤
ژمارەی بەشەوانە	٨

ئامانجی بەش

١- قوتابی هەست دەکات ئەو بەشێکە لە جیهانێکی گەورە.

٢- بەدەستهێنانی چەند زانیارییەک دەربارەی چەند وڵاتێک.

٣- فێری ئەوە دەبێت کە جیهان پێویستی بە ئاشتیی و ئارامییە.

٤- دەزانێت ئاشتیی لە جیهاندا بۆ منداڵ گرنگە.

٥- فێری چەمکی پێکەوەژیانی نێوان شارستانێتییەکان دەبێت.

٦- چەمکە جیهانییەکانی وەکو جیهانگیری و کۆچکردن و بێکاریی تێدەگات.

٧- بەراوورد لە نێوان کوردستان و وڵاتانی جیهان لە چەند ڕوویەکەوە دەکات.

یەکەی یەکەم / من و جیهان

بیرۆکەی سەرەکی

من لە نێو کۆمەڵگەیەک لە دایکبووم، کە بەشێکە لە پێکهاتەی کۆمەڵگەیەکی گەورەتر کە کۆمەڵگەی مرۆڤایەتییە، کۆمەڵگەی کوردستان بەشێکی بچووکی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتییە لە چەندین نەتەوە و کۆمەڵگەی جۆراوجۆر و جیاواز پێکهاتووە، هەریەکە کولتوور و شارستانییەتی تایبەت بە خۆیان هەیە.

چالاکیی ناو پۆل ١

بۆ ئەوەی کولتووری خەڵکی کوردستان لەسەر ئاستی جیهان پارێزراو بێت وەزارەتی پەروەردە رۆژی (١٠) ی مانگی ئاداری هەموو ساڵێکی بە رۆژی جلوبەرگی نەتەوەیی دیاریکردووە، چۆن دەتوانین هەر یەکێک لە ئێمە هاوکاریی بین لە پاراستنی کولتووری خۆمان. بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆ لە سەر ئەم بابەتە بکەن.

چالاکیی ناو پۆل ٢

لە جیهان دوو گرووپی جیاواز هەن، گرووپێکیان بە بارێکی نەرێنی کاردەکەن، گرووپێکی تر بە باری ئەرێنی، هەردوو گرووپەکە بەرامبەر بەیەک کاردەکەن بۆ ئەوەی بەسەر ئەوی تریاندا زاڵ بێت. بۆ ئەوەی ئێمە رۆڵمان هەبێت لە گۆڕینی هاوکێشەکە بە باری ئەرێنی، پێویستە چ کارێک ئەنجام بدەین. ئەم بابەتە بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆ بکەن.

ئایا دەزانی؟

جگە لە گەلی کوردستان چەندین نەتەوەی تر لە سەر ئاستی جیهان لە یەکەم رۆژی مانگی نەورۆز ئاهەنگ دەگێڕن و بە سەری ساڵی خۆیان دەزانن؟

لە بیرت بێت

لە جیهاندا زمانی چینی بە پلەی یەکەم دێت وەکو زمانی دایک، کە زۆرترین کەس قسەی پێ دەکەن، ئێمەش لەسەرمان پێویستە بەردەوام گرنگیی بە زمانی دایک بدەین بۆ ئەوەی ناسنامەکەمان پارێزراو بێت و یەکێک بێت لە زمانە زیندووەکانی جیهان.

بەهێزکردنی زانیاری

هاووڵاتیبوونی جیهانی بە مانای ئەوەی مرۆڤ جگە لە بەها کۆمەڵایەتی و ئاکارییەکانی وڵاتەکەی خۆی، پابەندی بەها کۆمەڵایەتی و سیاسی و رۆشنبیری و ئاکاریی و ئایینیە جیهانییەکانیش دەبێت، ڕێز لە مرۆڤبوونی هەموو مرۆڤێک و بیروباوەڕ و ڕەگەز و نەتەوە و ئایینەکانی دیکەش دەگرێت، هەموو جیهانی خۆشدەوێت و خۆی بەبەشێک لەم گەردوونە دەزانێت.

١ **بەها کۆمەڵایەتییەکان:** وەکو ئازایەتی، پارێزگاریکردن لە مافەکانی خەڵکی تر و میواندۆستی، ڕێزگرتن لە جیاوازیی و یەکتر قبووڵکردن...هتد.

٢ **بەها سیاسییەکان:** وەکو دیموکراسی، دادپەروەری و ئازادی...هتد.

٣ **بەها رۆشنبیرییەکان:** وەکو وەرزش، هونەر، ڕاگەیاندن و گەشتوگوزار...هتد.

٤ **بەها ئاکاریی و ئایینیەکان:** وەکو سوپاسگوزاری، بەزەیی و ئارامگرتن و یارمەتیدان و هاوئازاریی...هتد.

چالاكییماڵەوە ١

بە گەڕان لە سەرچاوەكانی زانیاری و بە هاوكاریی كەسێک لە ئەندامانی خێزانەكەت، پێنج جۆرە جلوبەرگی نەتەوە جیاوازەكانی جیهان بە وێنە كۆبكەرەوە، دواتر لە ناو پۆل نمایشی بكە.

چالاكیی ماڵەوە ٢

بە گەڕان لە سەرچاوەكانی زانیاری و بە هاوكاریی كەسێک لە ئەندامانی خێزانەكەت ناوی سێ لەو زمانانە بنووسە، كەوا زۆرترین كەس قسەی پێ دەكەن وەكو زمانی دایک، هەروەها ناوی سێ لەو زمانانە بنووسە كەوا زۆرترین كەس لەسەر ئاستی جیهان دەیزانن و قسەی پێ دەكەن.

نەتەوە یەكگرتووەكان

نەتەوە یەكگرتووەكان ڕۆژی (٢١) ی شوباتی هەموو ساڵێكی بە ڕۆژی زمانی دایک دیاریكردووە، ئامانج لەم ڕۆژە هاوكاریكردنی فرەچەشنی و فرەڕەنگی زمان و كولتوورەكانە.

سەرنجدان

بە سەرنجدان لەم وێنانەی خوارەوە بۆم دەردەکەوێت چەندین جۆری ساڵنامە هەیە، ئەمەش زانیاریم زیاد دەکات و ئاشنا دەبم بە مێژووی چەندین نەتەوە و ئایینزایەک:

سەری ساڵی کوردی

سەری ساڵی ئێزیدی

سەری ساڵی کۆچی

سەری ساڵی زایینی

یەکەی دووەم ناسینی جیهان

بیرۆکەی سەرەکی

ئەم جیهانەی ئێمە تێیدا دەژین لە سێ بەش پێکهاتووە، بەشی وشکانی، بەشی ئاویی و بەشی گازی. واتا زەوی و دەریا و زەریاکان و ئاسمان، بەشی وشکایی کە دەکاتە زەوی لە حەوت کیشوەر پێکهاتووە، زیاتر لە حەوت ملیار مرۆڤ لەسەر ئەم زەوییە دەژی و لە چەندین نەتەوەی جیاواز پێکهاتوون، هەر نەتەوەیەک کولتوور و شارستانیەتێکی تایبەتی خۆی هەیە.

چالاکیی ناو پۆل ١

وڵاتە زلهێزەکان و تەکنولۆژیای سەردەم و جیهانیگری هەڕەشەی گەورەن لەسەر زمانی دایک، بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ئەم هەڕەشانە لە هەرێمی کوردستان، وەزارەتی پەروەردە بە زمانەکانی: کوردی (زاراوەی سۆرانی، زاراوەی بادینی)، عەرەبی، تورکمانی، سریانی و ئینگلیزی پرۆگرامەکانی خوێندن ئامادە دەکات و چاپیان دەکات. بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆ لەسەر ئەو بابەتە بکەن و ڕوونیبکەنەوە گرنگیی ئەم کارە چییە؟

چالاکیی ناو پۆل ٢

وەرزش بە یەکێک لە گرنگترین هۆکارەکان بۆناسینی جیهان هەژماردەکرێت، بۆیە گشت وڵاتانی جیهان گرنگییەکی تایبەت بە وەرزش دەدەن، بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی وەرزش لە هەرێمی کوردستان ناساندنی کوردستان بە گشت جیهان چی لەسەرمان پێویستە وەکو تاک؟ ئەم بابەتە بە هاوکاریی مامۆستای گفتوگۆ بکەن.

ئایا دەزانی؟

دەتوانین لە ڕێگەی تۆڕی ئینتەرنێتەوە جیهان بناسین.

لە بیرت بێت

هەر وڵاتێک ئاڵای تایبەت بەخۆی هەیە و وەکو سیمبولی ئەو وڵاتە سەیری دەکرێت، ئاڵا بریتییە لە ناسنامەی وڵات و هاووڵاتییانی، بۆیە حکومەتی هەرێمی کوردستان ڕۆژی (١٧) ی کانوونی یەکەمی هەموو ساڵێکی بە ڕۆژی ئاڵا دەستنیشانکردووە.

بەهێزکردنی زانیاری

لە کاتی گەشتکردنمان بۆ وڵاتێک پێویستە سەردانی شوێنەوارە دێرین و شوێنە گەشتیارییەکانی ئەو وڵاتە بکەین، بۆ ئەوەی بتوانین زیاتر جیهان بناسین و شارەزایمان زیاد ببێت، ئەمانەی خوارەوە لەسەر ئاستی جیهان چەند شوێنەوارێکی گرنگن.

کیشوەری ئاسیا	تاج مەحەل لە هیندستان، شورای چین
کیشوەری ئەوروپا	قەلای کورڤن لە ڕۆمانیا، ئەکرۆپۆلیس لە یۆنان
کیشوەری ئەفەریقیا	هەرەمەکان لە میسر، تاڤگەی ڤیکتوریا لە نێوان کینیا و ئۆگەندا و تەنزانیا
کیشوەری ئەمریکای باکوور	شاری دیزنی لاند لە ئەمەریکا، هەرەمی کاتسیو لە مەکسیک

چالاکیی ماڵەوە ١

بە سوود وەرگرتن لە تۆڕی ئینتەرنێت سەیری وێنەی چەند قوتابخانەیەکی وڵاتە جیاوازەکانی جیهان بکە کە ژمارەی وێنەکان لە پێنج وێنە کەمتر نەبێت، دواتر بەراووردێک لە نێوان قوتابخانەکان و قوتابخانەکەی خۆت بکە بۆ ئەوەی سوود لە خاڵە باشەکانی وەربگریت و هەوڵ بدەیت بە هاوکاریی دەستەی کارگێڕی و دەستەی مامۆستایان لە قوتابخانەکەت جێبەجێی بکەیت.

چالاکیی ماڵەوە ٢

بە سوود وەرگرتن لە سەرچاوەکانی زانیاری بە چەند دێڕێک لە سەر یەکێک لە شوێنەوارە جیهانییەکان بنووسە.

نەتەوە یەکگرتووەکان

نەتەوە یەکگرتووەکان (١٨) ی نیسانی هەموو ساڵێکی بە ڕۆژی جیهانی کولتوور ناساندووە، ئامانج لێی پارێزگاریکردنە لە کولتووری مرۆڤایەتی.

سەرنجدان

بە سەرنجدان لەم وێنانەی خوارەوە تێبینی ئەوە دەکەم، وڵاتان دەتوانن لە ڕێگەی شوێنەوار و کولتوور وڵاتەکەیان بەیەکتر بناسێنن، بۆیە پێویستە لەسەر هەر یەکێک لە ئێمە گرنگیی بە شوێنەوارەکانی کوردستان بدات و بیانپارێزێت بۆ ئەوەی ئێمەش هاوشێوەی وڵاتانی تر کوردستان بە جیهان بناسێنین:

تاج مەحەل لە هیندستان

هەرەمەکان لە میسر

ئەکرۆپۆلیس لە یۆنان

کولسیوم لە ئیتالیا

یەکەی سێیەم | جیهان و ئاشتی

بیرۆکەی سەرەکی

ئاشتیی تەنها وشەیەک نییە، بەڵکو بناغەی سەقامگیری وڵاتان و جیهانە، و بنەچەیەکی گرنگە کە ژیانی گەلانی پێوە بەندە، بەبێ ئاشتیی مرۆڤەکان ژیانیان سەقامگیر نابێت، هۆیەکانی خۆشگوزەرانیش نامێنن، گشت بوارەکانی ژیانیش پاشەکشە دەکەن، وەک فێرکردن و تەندروستی و پێشکەوتن و ژیان، ئاشتیی وەک هەندێک بانگەشەی بۆ دەکەن خۆبەدەستەوەدان و پاشەکشە نییە، بەڵکو هەنگاوێکی بوێرانەیە، تەنها سەرکردەی ناوازە پێی هەڵدەستێت، ئەوەی وڵاتەکەی دوور دەخاتەوە لە کاولکاری جەنگ بەرەو ژیانێکی ئارام و ئاسوودە دەبات.

چالاکیی ناو پۆل ١

لە ڕێگەی پەروەردە ئاشتیی بەردەوام دەچەسپێت. بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆ لەسەر ئەم دەستەواژەیە بکەن.

چالاکیی ناو پۆل ٢

بۆچی ئاشتیی لە ژیانی ڕۆژانەماندا و چەسپاندنی ئاسایش و ئارامی لە جیهاندا گرنگە؟ بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆ لەسەر ئەم بابەتە بکەن.

ئایا دەزانی؟

هەرێمی کوردستان پابەندە بە کارکردن لە پێناوی جیهانێکی باشتر بۆ هەمووان، کە گشت پێکهاتەکان تێیدا بە ئاشتیی بژین.

له بیرت بێت

ئاشتیی جیهانی هاندەری مرۆڤایەتییە بۆ بەدیهێنانی دادپەروەری لە گشت ئاستەکان، ئەمەش ئەوە دەگەیێنێت کە گەلانی جیهان دەبێت دادپەروەری لە نێوان خۆیان بەرپا بکەن بۆ لە ناوبردنی هەر ناکۆکییەک و ململانییەک، کە بە هۆی تێکچوونی هاوسەنگیی دادپەروەرییەوە دێنە ئاراوە.

بەهێزکردنی زانیاری

گۆڕینی شەڕ و توندوتیژی بۆ ئاشتیی، وامان لێی دەکات خۆمان لەبەردەم ئەرکی قورسدا ببینیەوە، هەر چەند مرۆڤ خۆی ڕۆشنبیر بکات زیاتر لە ئاشتیی تێدەگات. ئەمانەی خوارەوە چەندین دەستەواژەیە دەربارەی ئاشتی:

دەستەواژەی یەکەم

ئاشتیی وەک جەنگە ... سوپا و لەشکر و جەماوەر و پلان و ئامانجی خۆی هەیە،متمانە بە خۆبوون جەنگێکە دژ بە هەموو دەرهاویشتەکانی دۆڕان.

دەستەواژەی دووەم

ئاشتیی باڵ بە سەر جیهاندا ناگرێت، ئەگەر ڕەگەزپەرستی لە نێو ڕەگەزی مرۆڤ بنبڕنەکرێت.

دەستەواژەی سێیەم

ناتوانی ئاشتیی لە ئازادی جیابکەیتەوە، کەسێک ئازاد نەبێت چێژ لە ئاشتیی وەرناگرێت.

دەستەواژەی چوارەم

هەرگیز جەنگی باش و ئاشتی خراپ نەبووە.

پاراستنی ئاشتیی لە بەدیهێنانی گرانترە

چالاکیی ماڵەوە ١

بە سوود وەرگرتن لە سەرچاوەکانی زانیاری و بە هاوکاریی کەسێک لە ئەندامانی خێزانەکەت بە چوار خاڵ گرنگیی ئاشتیی بۆ تاک بژمێرە.

چالاکیی ماڵەوە ٢

بە سوود وەرگرتن لە سەرچاوەکانی زانیاری و بە هاوکاریی کەسێک لە ئەندامانی خێزانەکەت بە چوار خاڵ گرنگیی ئاشتیی بۆ کۆمەڵگە بژمێرە.

نەتەوە یەکگرتووەکان

نەتەوە یەکگرتووەکان لە ٢٠ی تشرینی یەکەمی ٢٠١٠، بڕیاری هەفتەی ئاسوودەیی نێوان ئایینەکانی دا، نەتەوە یەکگرتووەکان لە بڕیارەکەیدا ئاماژەی بۆ ئەوە کرد کە لێکتێگەیشتن وگفتوگۆ لە نێوان ئایینەکان، دوو ڕەهەندی گرنگن لە ڕۆشنبیری جیهانی بۆ ئاشتیی و ئاسوودەیی لە نێوان ئایینەکاندا. کە هەفتەی جیهانی دەکاتە ئامرازی چەسپاندنی ئاسوودەیی لە نێوان خەڵک بە جیاوازیی ئایینەکانیانەوە.

ئاشتیی بەبێ دادپەروەری نابێت

سەرنجدان

بە سەرنجدان لەم وێنانەی خوارەوە، بۆم بە دەردەکەوێت ڕەخساندنی ئاشتیی بۆ خەڵک چەند گرنگە بۆ ئاشتیی جیهانی:

ڕێزگرتن لە مافەکانی مرۆڤ

گەشەکردنی ئابووری

خۆشگوزەرانی

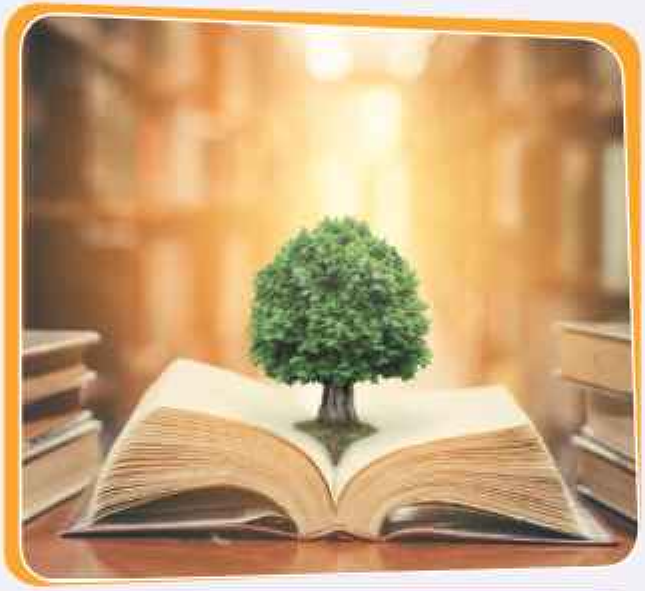

گەشەکردنی کەرتی پەروەردە

بیرۆکەی سەرەکی

جیهان لە چەندین وڵات و کۆمەڵگەی جیاواز پێکدێت، کە هەر یەکێکیان تایبەتمەندی و سروشتی تایبەت بە خۆی هەیە، هەروەها هەر یەکێکیان کاریگەری خۆیان بەسەر جیهانەوە بەجێهێشتووە، بەمەش لە هەموو بوارەکانی زانستیی و ئابووری و سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئایینی و کولتووری خزمەتێکی گەورەیان بە مرۆڤایەتی کردووە...هتد، ئەمەش وا دەکات دەرفەت بۆ هەمووان بڕەخسێت بۆ ئەوەی هەوڵی دامەزراندنی کۆمەڵگەیەکی ئاشتیی بدەن تا بە جیهانێکی ئارام و ئاسوودە بگەن.

چالاکیی ناو پۆل ١

ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ پەروەردە و زانست و کولتوور (یونسکۆ) دروشمی (خوێندن بۆ هەمووان)ی کردووە بە دروشمێک تاکو هەموو وڵاتانی جیهان کاری لەسەر بکەن بۆ ئەوەی منداڵان لە سەرانسەری جیهان لە خوێندن بێ بەش نەبن. سوودی ئەم کارەی ڕێکخراوی یونسکۆ چییە؟ بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆ لەسەر ئەم بابەتە بکەن.

چالاکیی ناو پۆل ٢

زامنکردنی خوێندنێکی باش بۆ هەمووان لەسەرانسەری جیهان، کۆتاییهێنانە بە جیاوازیی جێندەری، هەروەها دەتواندرێت لەم ڕێگەیەوە بگەین بە لوتکەی شارستانییەت. ئەم بابەتە بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆ بکەن.

ئایا دەزانی؟

پیسبوونی ژینگەی جیهان واتە تێکدانی ژینگەی نەوەکانی دوارۆژ.

لە بیرت بێت

وەبەرهێنــان لــە ســەرچاوەکانی وزەی پاکـدا، وەکـو تیشـکی خـۆر و بـا و گەرمـی دەبێتـە هـۆی کەمکردنـەوەی خەرجی، هەروەهـا ئامانجێکی گرنگە دەتوانێت هانی گەشـەکردن و پارمەتـی ژینگـە بـدات، بەمـەش جیهـان بـۆ هەمـووان دەبێـت.

بەهێزکردنی زانیاری

پیسبوونی ژینگە بریتییـە لـەو گۆڕانکارییـەی، کـە لـە سروشـتی ژینگـەدا ڕوو دەدات بەهـۆی بوونـی چەنـد هۆکارێکـی سروشـتیی و مرۆیـی، ئەمانـەی خـوارەوە چەنـد هۆکارێکـن:

هۆکاری یەکەم

زۆربوونی ژمارەی ئۆتۆمبیل.

هۆکاری دووەم

دیـاردە و کارەسـاتە سروشـتییەکان وەکـو بەرزبوونـەوەی پلـەی گەرمـا و سـوتانی دارسـتانەکان و کەمبوونـەوەی ڕووبـەری سـەوزایی.

هۆکاری سێیەم

زۆربوونی کارگە و کورە نەتۆمی و چەکی ناوەکی.

هۆکاری چوارەم

نەشارەزایی لە چۆنیەتی دووبارە بەکارهێنانەوە و خۆ ڕزگارکردن لە پاشەڕۆکان.

چالاکییماڵەوە ١

ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان حەڤدە ئامانجی بۆ باشترکردنی ژیان بە شێوەیەکی بەردەوام بۆ نەوەکانی داهاتوو دیاریکردووە، ئەم ئامانجانە بە ئامانجەکانی پەرەپێدانی بەردەوام ناونراوە، بە سوود وەرگرتن لە تۆڕی ئینتەرنێت و کەسێک لە ئەندامانی خێزاکەت، تەنها ئامانجەکان بژمێرە.

چالاکیی ماڵەوە ٢

ڕێکخراوەکانی ژینگەپارێز هۆشداری دەدەن کە پاشەڕۆی پلاستیکی بووەتە مەترسی بۆ سەر خاک و ئاو و چەندین زیندەوەری وشکانی وەدەریایی و کەرتی کشتوکاڵ و سەرەنجام مەترسی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆی بۆ مرۆڤ دەبێت. لە سۆنگەی جیهان بۆ هەمووانە، بە گەڕان لە سەرچاوەکانی زانیاری و بە هاوکاریی کەسێک لە ئەندامانی خێزانەکەت چۆن وا بکەین مەترسیەکانی پاشەڕۆی پلاستیکی بۆ سەر ژینگە و تەندروستی مرۆڤ کەم بکەینەوە؟ بە هەشت دێر لەسەر ئەم بابەتە بنووسە.

نەتەوە یەکگرتووەکان

ئامانجی یەکەمی پەرەپێدانی بەردەوامی نەتەوە یەکگرتووەکان بریتییە لە نەهێشتنی هەژاری بەهەموو شێوەکانییەوە و لە هەموو شوێنێک.

سەرنجدان

بە سەرنجدان لەم وێنانەی خوارەوە بۆم ڕوون دەبێتەوە جیهان بۆ هەمووان وەکو یەک نییە:

منداڵی هەژار

منداڵی دەوڵەمەند

کەسی هەژار

کەسی دەوڵەمەند

یەکەی

1. چەمکی تایبەتمەندی
2. جۆرەکانی تایبەتمەندی کەسی
3. تایبەتمەندی و ڕاگەیاندن
4. پاراستنی تایبەتمەندی

زاراوە

- تاوان
- ڕاگەیاندن
- گەندەڵی
- پەنجەمۆر
- بەرتیل

ماوەی جێبەجێکردن

ژمارەی هەفتە	٤
ژمارەی بەشەوانە	٨

ئامانجی بەش

١ – ئاشنابوون بە مافی تاکەکەسی لە تایبەتمەندی و پەیوەندی بە ژیانی رۆژانەی قوتابیان و کۆمەڵگە.

٢ – بەرزکردنەوەی ئاستی هۆشیاریی قوتابیان بە مافی تاکەکەسی لە تایبەتمەندی، و جێبەجێکردن و بەدیهێنانی لە جێکەوتدا و هەروەها لە جیهانی گریمانەیی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان.

٣ – ڕوونکردنەوەی گرنگیی ژیانی تایبەت و پەیوەستبوونی بە چەمکی مافی گەیشتن بە زانیاری.

٤ – بڵاوکردنەوەی ڕۆشنبیریی تایبەتمەندی.

٥ – هۆشیارکردنەوە و ڕۆشنبیرکردنی بەکارهێنەرانی ئامرازەکانی ڕاگەیاندنی نوێ، بە تایبەتیش لە بواری مافی مرۆڤ و ڕەچاوکردنی تایبەتمەندی.

یەکەی یەکەم چەمکی تایبەتمەندی

بیرۆکەی سەرەکی

هەر مرۆڤێک کۆمەڵێک شتی تایبەت بە خۆی هەیە، کە نابێت کەسانی دیکە بیزانن، پێویستیشە ڕێز لە تایبەتمەندی ئەوانی دیکە بگیرێت و نهێنییەکانیان بپارێزرێت، چونکە ئەمە دەبێت مایەی زیادبوونی متمانە لە نێو خەڵکدا، و پتەوبوونی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان، زۆرجار ڕێزنەگرتنی تایبەتمەندی دەبێتە هۆی دروستبوونی کێشە و لاوازبوونی متمانە و پێشێلکردنی مافی کەسانیتر.

چالاکیی ناو پۆل ١

بە هاوکاریی مامۆستای بابەت بە چەند خاڵێک باس لە گرنگیی مافی تایبەتمەندی لە ژیانی مرۆڤدا بکەن؟

چالاکیی ناو پۆل ٢

بە سەرپەرشتی مامۆستای بابەت قوتابیانی پۆل دەکرێن بە چەند گروپێک، هەر قوتابیەک یەک تایبەتمەندی خۆی دیاری بکات، دواتر یەکێک لە قوتابیانی گروپەکە، تایبەتمەندییەکان لە ناو پۆلدا نمایش بکات.

ئایا دەزانی؟

تایبەتمەندی واتە پاراستنی نهێنی و ڕێزگرتنی کەسی بەرامبەر.

لە بیرت بێت

تایبەتمەندی بەشێوەیەکی هەڕەمەکی و سەرپێیی دروست نابێت، یان بەپێی بڕیاری لایەن و دامەزراوەی تایبەت، بەڵکو لەڕێی کردارێکی ئاڵۆز و جەنجاڵ پێکدێت، کە ڕەگ و ڕیشەی لە مێژوو و نێو کۆمەڵگەدا هەیە.

بەهێزکردنی زانیاری

پێشێلکردنی تایبەتمەندی بە چەندین شێواز و ڕێگە ئەنجام دەدرێت ئەمانەی خوارەوە چەند شێوازێکە:

یەکەم: چاودێری

بەدواداچوونی پەیوەندییەکانی کەسێک و تۆمارکردنی بە بێ ڕەزامەندی و زانینی خۆی، وشوێنهەلگرتنی جولانەوەکانی لە ڕێی ئینتەرنێت و هۆیەکانی پەیوەندی و تۆمارکردنی بە شێوەی دیجیتاڵ، کە دەبێتە هۆی بلاوبوونەوەی نهێنیە تایبەتییەکانی بە بێ پاساو یان بە فەرمانی دەسەڵاتێکی دادوەری یان کارگێڕی تایبەت.

دووەم: دزەکردن

بە واتای هێرشکردنە سەر مافی تایبەتمەندیش دێت، لە ڕێی تێکدانی کۆمپیوتەر و ئامێری تایبەت بە پەیوەندی یان ئەمبارکردنی زانیاری یان گەڕاندنەوەی یاخود گۆڕینی بە بێ مۆڵەت.

چالاکیی ماڵەوە ١

بە یەکەوە لەگەڵ بەخێوکارەکەت (دایک و باوک، هەر کەسێکی تر)، گفتۆگۆ لەسەر ئەم دەستەواژەیە بکەن، ئایا کاتێ دایک و باوک چاودێری منداڵەکانیان دەکەن و ئاگاداریان دەکەنەوە لە مەترسیەکان، وەکو (دوورکەوتنەوە لە هاوڕێ خراپ، نەکێشانی جگەرە ... هتد)، ئەم هەڵسوکەوتە دەچێتە چوار چێوەی پێشێلکاری مافی تایبەتمەندی؟ بە شەش خاڵ ئەم بابەتە ڕوونبکەوە.

چالاکیی ماڵەوە ٢

چوار هەڵسوکەوت بنووسە. کە دەچێتە چوارچێوەی پێشێلکاری مافی تایبەتمەندیی کەسی.

حکومەتی هەرێمی کوردستان

ئاشکرانەکردنی زانیاری و دۆسیەی کەسەکان، کە تایبەتن بە خوێندن، یا پزیشکی، یان فەرمانبەریتی یان ژمێرە بانکیەکانی، یاخود نهێنییە پیشەییەکانی بەبێ ڕەزامەندی کەسی پەیوەندار.

تایبەتمەندی مافێکە نابێت مرۆڤ دەستبەرداری بێت

سەرنجدان

به سەرنجدان لەم وێنانەی خوارەوە شارەزای چەند جۆرێکی پێشێلکاری دەبم:

پێشێلکردنی مافی تایبەتمەندی فەرمانبەرێتی

پێشێلکردنی مافی تایبەتمەندی منداڵان

پێشێلکردنی مافی تایبەتمەندی کەسێتی

پێشێلکردنی مافی تایبەتمەندی گشتی

یەکەی دووەم جۆرەکانی تایبەتمەندی کەسیی

بیرۆکەی سەرەکی

ئەستەمە بتواندرێت جۆرەکانی تایبەتمەندی کەسیی بە شێوەیەکی دیاریکراو دیاری بکرێت، ئەوەش بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە بە هۆی پێشکەوتنی تەکنولۆژیاوە بەردەوام گۆڕانکاری لە جۆرەکانی تایبەتمەندی کەسیی ڕوودەدات.

چالاکیی ناو پۆل ١

ئایا ئێمە وەک کۆمەڵگە ڕێز لە تایبەتمەندی کەسانی دیکە دەگرین؟ و ئایا ئەوە ئەرکمانە وەکو هاووڵاتی؟ بە هاوکاریی مامۆستای بابەت ئەم بابەتە گفتوگۆ بکەن.

چالاکیی ناو پۆل ٢

ئایا دەکرێت تایبەتمەندی ڕۆشنبیری، بە تێپەڕبوونی کات گۆڕانکاری بەسەردا بێت و گەشە بستێنێت؟

ئایا دەزانی؟

دەرخستنی زانیارییەکان بە بێ پرسی خاوەنەکەی، تاوانە.

ڕێزگرتنی تایبەتمەندی کەسانی دیکە کارێکی گرنگ و لە هەمووان داواکراوە

لە بیرت بێت

پێویستە ڕێ نەدرێت بەو کەسانەی تایبەتمەندی و نهێنی کەسانی دی پێشێل دەکەن قسە بکەن، و گوێ بۆ قسەکانیان نەگیرێت. بۆ ئەوەی هەست بکەن ئەم ڕەفتارە نەخوازراو پەسەند نییە.

بەهێزکردنی زانیاری

بە مەبەستی بەدەستهێنانی زانیاری لەسەر جۆرەکانی تایبەتمەندی، ئەمانەی خوارەوە جۆرەکانی تایبەتمەندیین:

تایبەتمەندی کەسیەتی

لە گرنگترین تایبەتمەندییەکانی هەر کۆمەڵگەیەکی مرۆییە، واتا تایبەتمەندی کەس وەک تاکێکی کۆمەڵگەکەی و مافی لە بەدەستهێنان و پاراستنی هەر شتێک، کە بە مافی خۆی بزانێت.

تایبەتمەندی ڕۆشنبیری

واتا هەر کۆمەڵگەیەک تایبەتمەندی ڕۆشنبیریی خۆی هەیە، و مرۆڤی ژیر نابێت ئەم تایبەتمەندییانە پشت گوێ، یان فەرامۆشیان بکات، لە هەوڵدان بۆ تێگەیشتنی ئەم کۆمەڵگەیانە.

تایبەتمەندی ئایینی

واتا هەر کەسێک مافی تایبەتمەندی خۆی هەیە لە بیروباوەڕ، و مافی لە پاراستنی ڕەهای ئەو بیروباوەڕەی هەیە، ونابێت هیچ لایەنێک بە هەر پاساوێک بێت بیرو باوەڕی بخاتە ژێر چاودێری.

تایبەتمەندی هەرێمی

بە مانای ئەوە دێت هەرێم بەشێکە لە وڵاتێک بەڵام تایبەتمەندی خۆی هەیە و هەوڵدەدات لە چوارچێوەی دەستوور و یاسای کارپێکراوی وڵاتەکەی پێگەیەکی بەهێز و مافی هاووڵاتیان دەستەبەر بکات.

چالاکیی ماڵەوە ١

بە ئارەزووی خۆت بە چەند دێڕێک لەسەر یەکێک لە جۆرەکانی تایبەتمەندی بە سوود وەرگرتن لە تۆڕی ئینتەرنێت یاخود هەر سەرچاوەیەکی تر، بە هاوکاریی کەسێک لە خێزانەکەت بنووسە.

چالاکیی ماڵەوە ٢

چۆن وا بکەین خەڵک مافی تایبەتمەندییەکانمان پێشێل نەکەن؟ بە هاوکاریی کەسێک لە خێزانەکەت بە دوو خاڵ لەسەر ئەم بابەتە بنووسە؟

نەتەوە یەکگرتووەکان

نابێت کەس دووچاری دەستێوەردانی زۆرە ملێ بێت لە تایبەتمەندییەکانی و کاروباری خێزانی و ماڵەوەی، یا پەیوەندییەکانی، یاخود لەکەدارکردنی شەرەف و ناوبانگی، هەموو کەسەکان مافی ئەوەیان هەیە یاسا بیانپارێزێت دژ بەو جۆرە دەستێوەردان و پێشێلکردنانە.

مافی تایبەتمەندی بەشێکی گرنگە لە شکۆمەندیی مرۆڤ بە گشتی

سەرنجدان

به سەرنجدان لەم وێنانەی خوارەوە شارەزای جۆرەکانی تایبەتمەندی دەبم:

مافی تایبەتمەندی کەسی

مافی تایبەتمەندی ئایینی

مافی تایبەتمەندی هەرێمی

مافی تایبەتمەندی رۆشنبیری

یەکەی سێیەم تایبەتمەندی و ڕاگەیاندن

بیرۆکەی سەرەکی

تایبەتمەندی یەکێکە لە گرنگترین ئەو بابەتانەی لە بواری ئاکاری ڕاگەیاندن مشتومڕیان لە سەرە، ناکۆکییە ئاکارییەکەش لە چەند سالی کۆتایی لەسەر پێشێلکارییەکانی دەزگەکانی ڕاگەیاندنە بۆ تایبەتمەندی تاکەکان و بلاوکردنەوەی ئەو زانیارییانەی لەکەداریان دەکات وشکۆیان کەمدەکاتەوە.

لەگەڵ کرانەوەی ڕاگەیاندن لە کۆمەڵگەی کوردستانیدا پێویستە باس لەم بابەتە بکەین ، تا وێنەکە ڕوونببێتەوە لە بەر چاو ڕاگەیاندنکاران لەلایەک و لەلایەکی دیکەوە لەبەر چاوی ئێمەی هاوولاتیش، کە بۆی هەیە ڕووبەڕووی ئەو پێشێلکارییانەی تایبەتمەندییەکانمان ببینەوە، نەک تەنها لەلایەن دەزگەکانی ڕاگەیاندنی ئاساییەوە، بەڵکو لەڕێی ئامرازەکانی نوێوە و بە تایبەتی تۆڕە کۆمەلایەتییەکان.

چالاکیی ناو پۆل ١

ئایا دەبێت بە بێ وەرگرتنی ڕەزامەندی زانیاری. یاخود وێنەی کەسێک بلاوبکرێتەوە؟ لەبەرچی؟ بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆی لەسەر ئەم بابەتە بکەن.

چالاکیی ناو پۆل ٢

ئایا بلاوکردنەوەی زانیاری لەسەر کار و چالاکییەکانی یاریزانێکی وەرزشی، یاخود هونەرمەندێکی بە ناوبانگ دەچێتە بواری پێشێلکاری مافی تایبەتمەندییەوە؟ بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆی لەسەر ئەم بابەتە بکەن.

ئایا دەزانی؟

بلاوکردنەوەی زانیاری لەسەر کەسێک ئەگەر نەبێتە هۆی ناوزڕاندنی، مافی داواکردنی تایبەتمەندی نییە.

له بیرت بێت

چەتەیی (هاککردن)ی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان تاوانە، لەبەر ئەوەی سنووری تایبەتمەندییەکان دەبەزێنێت.

بەهێزکردنی زانیاری

چەندین هۆکار و شێوازی پێشێلکاری ڕاگەیاندنی نوێ هەن، ئەمەش کاریگەری لەسەر پێشێلکردنی مافی مرۆڤ هەیە، ئەمانەی خوارەوە چەند هۆکارێکن:

هۆکاری یەکەم

بەشێک لە هۆیەکانی ڕاگەیاندن بەشێوەیەکی کاریگەر بەشدارن لە پێشێلکردنی ژیانی تایبەتی هاووڵاتیان، لەڕێی بەرنامە و خستنەڕووی بابەتە بیرمەندییەکانیان کە زیان بە بیروباوەڕ و پیشە و ڕەچەڵەکی تاکەکان دەدات.

هۆکاری دووەم

بەکارهێنانی هۆیەکانی ڕاگەیاندنی نوێی لە لایەن هەندێک لە گەورەکان بۆ زیان گەیاندن بە تایبەتمەندییەکانی منداڵانەوە بە شێوازی جیاواز.

هۆکاری سێیەم

جوێندان و تانەوتەشەر لە هۆیەکانی ڕاگەیاندن، زۆرترین ئەو بابەتانەن کە دەست لە ژیانی تایبەتی کەسەکان و کۆمەڵەکان وەردەدەن، بە تایبەتی ئەوانەی پەیوەندیدارن بە ململانێی ئایینزایی.

هۆکاری چوارەم

نەزانینێکی تەواو بە مافی تاکەکان، دەبێتە هۆی پێشێلکاری تایبەتمەندی.

ئایا دەزانی کە لە سەر تۆڕی ئینتەرنێت تایبەتمەندیت نییە؟

چالاكيی ماڵەوە ١

بە سوود وەرگرتن لە ڕۆژنامەكان یاخود تۆڕی ئینتەرنێت نموونەیەک لە بواری پێشێلكاری مافی تایبەتمەندی لەلایەن دەزگەكانی ڕاگەیاندنەوە پێشكەش بكە.

چالاكيی ماڵەوە ٢

ئایا گەڕان و بڵاوكردنەوەی زانیاری لەسەر گەندەڵی و كەسانی گەندەڵ لە بەڕێوەبردنی كارەكەن دەچێتە بواری پێشێلكاری مافی تایبەتمەندی؟ بە پێنج دێر لەسەر ئەم بابەتە بنووسە.

یەكێتیی ئەورووپا

هەموو تاكێک مافی ڕێزگرتنی لە ژیانی كەسیی و خێزانی هەیە، جگە لە شوێنی نیشتەجێبوون و پەیوەندییەكانی .

دەبێت ڕاگەیاندن ڕێز لە تایبەتمەندی بگرێت

سەرنجدان

به سەرنجدان لەم وێنانەی خوارەوە کام شێواز گونجاو نییە و دەچێتە چوارچێوەی پێشێلکردنی مافی تایبەتمەندی:

پشکنینی زانیارییەکانی نێو مۆبایلی کەسی

بڵاوکردنەوەی زانیاری لەسەر وەرگرتنی بەرتیل

چاودێریکردنی کەسانی گەندەڵ

چاودێریکردنی ماڵ و دامودەزگە گشتییەکان لە ڕێگەی کامیرای چاودێری

بیرۆکەی سەرەکی

بیرۆکەی پاراستنی نهێنی و مافی تایبەتمەندی ژیانی کەسەکان مافێکە لە مافەکانی مرۆڤ، ئێمە هەموومان تا ئەندازەیەک لێک جیاوازین، هەریەکەمان تایبەتمەندی و کرداری تایبەتی و زانیاری خۆی هەیە، کەس بۆی نییە ببینێ و سەیری بکات، بۆیە دەبێت هەموو کەسێک بە گوێرەی یاسا تایبەتمەندییەکانی پارێزراو بێت.

چالاکیی ناو پۆل ۱

پاریزانێکی بە ناوبانگ تووشی نەخۆشییەک دەبێت، ئەم پاریزانە هەوڵدەدات ئەم نەخۆشییە بشارێتەوە، ئایا بڵاو کردنەوەی هەواڵی نەخۆشی ئەم پاریزانە دەچێتە بواری پێشێلکاری مافی تایبەتمەندی؟ یاخود هۆشیارکردنەوەی خەڵکە لە ترسناکی نەخۆشییەکە؟

چالاکیی ناو پۆل ۲

ئایا گونجاوە بە سوود وەرگرتن لە تەکنولۆژیا، هەوڵی وێنەگرتن و بڵاوکردنەوەی زانیاری قوتابیانی ناو قوتابخانەکەت بدرێت بە بێ وەرگرتنی ڕەزامەندی قوتابیەکە؟ یاخود دەستکاری وێنەکەی بکرێت؟

ئایا دەزانی؟

ڕێزگرتن لە تایبەتمەندییەکانی کەسانی دی، لە گرنگترین ئەو کارانەن کە دەبێت لە کۆمەڵگەدا ڕەچاوبکرێت.

لە بیرت بێت

لە کاتی ئەنجامدانی کارێک بەرامبەر کەسێکی تر، بچێتە بواری پێشێلکاری مافی تایبەتمەندیی کەسیی تووشی سزا دەبیت.

بەهێزکردنی زانیاری

بەچەندین ڕێگە دەتوانین تایبەتمەندی خۆمان لە ئینتەرنێت بپارێزین، ئەمانەی خوارەوە چەند ڕێگەیەکە:

١ ژمارەی نهێنی بەهێز بۆ ئەکاونتی ئینتەرنێت بەکاربهێنە.

٢ لە کرداری فێڵبازی و دەسبڕین لە ئینتەرنێت دوور بکەوە.

٣ بەکارهێنانی خزمەتگوزاری ئیمێڵی لە ئینتەرنێت.

٤ بەکارنەهێنانی سیستەمی کۆنی کارپێکراو لەسەر ئامێری کۆمپیوتەر.

هەموو مرۆڤێک شایەنی تایبەتمەندییە لە ژیانی خۆی

چالاکیی ماڵەوە ١

دوای خوێندنی بابەتی پاراستنی تایبەتمەندی کەسیی ئایا هیچ ڕەفتارێک یاخود کارێک بەرامبەر هاوڕێیەکەت ئەنجامتداوە بچێتە بواری پێشێلکاری مافی تایبەتمەندی؟

چالاکیی ماڵەوە ٢

لە ناو قوتابخانەکەت هەواڵێک بڵاوبووە گومان هەیە مۆبایلی یەکێک لە مامۆستایان لە ژووری مامۆستایان لەلایەن یەکێک لە قوتابیانی پۆلەکەت براوە، بۆیە بەڕێوەبەری قوتابخانە ڕاستەوخۆ چوو بۆ پشکنینی جانتای قوتابییەک بە بێ وەرگرتنی ڕەزامەندی قوتابییەکە. ڕای تۆ چییە لەسەر ئەم ڕووداوە؟ ئایا بەڕێوەبەر مافی ئەوەی هەیە ئەم کارە ئەنجام بدات؟ هەستت چۆن دەبوو ئەگەر ئەم کارەی بەرامبەر تۆ ئەنجامدابایە؟ مافی پێشێلکراو لەم ڕووداوە چییە؟ بە شەش دێر لەسەر ئەم بابەتە بە هاوکاریی کەسێک لە خێزانەکەت بنووسە.

کۆماری کۆریای باشوور

نابێت تایبەتمەندی هیچ هاووڵاتییەک پێشێل بکرێت.

دەبێت ڕێز لە شکۆ و تایبەتمەندی منداڵان لە گشت بارودۆخێکدا بگیرێت

سەرنجدان

دوای سەرنجدان لەم وێنانەی خوارەوە بە هاوکاریی مامۆستای بابەت مەبەستی ئەم وێنانەی خوارەوە شیبکەرەوە:

کەسانی چەتەگەر (هاککەر) بەردەوامن لە ئەنجامدانی کاری چەتەییکردن (هاککردن)

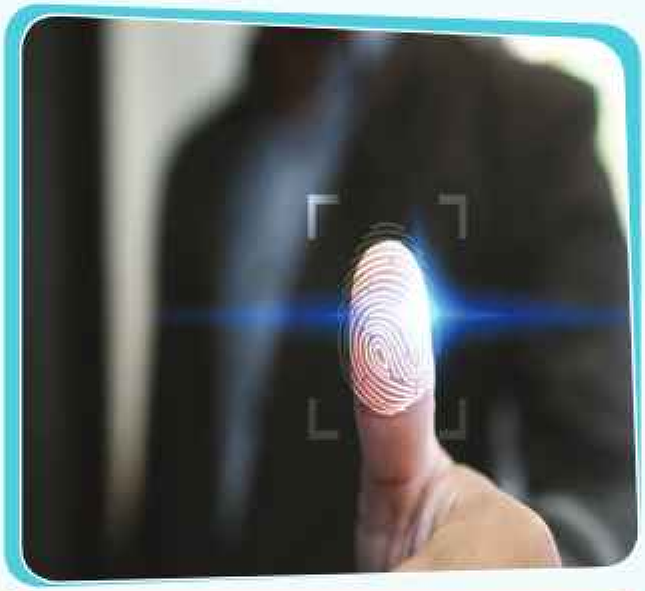

بەکارهێنانی تایبەتمەندی پەنجەمۆر

دانانی ژمارە و وشەی نهێنی بۆ فایل و دۆکمێنتەکان

دانانی ژمارە و وشەی نهێنی گونجاو

بەشی سێیەم / کارامەییەکان (کارامەیی چارەسەرکردنی کێشەکان)

یەکەی

1. جەمکی چارەسەرکردنی کێشەکان
2. هەنگاوەکانی چارەسەرکردنی کێشەکان
3. بڕیاردان و چارەسەرکردنی کێشەکان
4. کێشەکان و کاری بە کۆمەڵ

زاراوە

- کێشەکە
- هەل
- ئاستەنگەکان
- هەڵسەنگاندن
- جێگرەوەکان

ماوەی جێبەجێکردن

ژمارەی هەفتە	٤
ژمارەی بەشەوانە	٨

ئامانجی بەش

١ – پەرەپێدانی کارامەیی و تواناکان و زانیارییەکان.

٢ – هاندانی سەربەخۆبوون و ڕووکردنە فێربوونی خودی.

٣ – یارمەتیدانی قوتابی بۆ وەرگرتنی بڕیارە گرنگەکان لە ژیانیدا، کە دەبێتە هۆی زاڵبوونی بە سەر بارودۆخ و ئەو هەڵوێستانەی پێشنیازیان دەکات.

٤ – چەسپاندنی بەهای کاری بە کۆمەڵ و هاوکاری لە نێوان قوتابیان.

٥ – پەرەپێدانی متمانە بەخۆبوونی منداڵ وتوانای لە ڕووبەڕووبوونەوەی ئاستەنگەکان.

٦ – ڕەخساندنی هەل بۆ منداڵ بۆ جێبەجێکردنی ئەوەی لە هەڵوێستی کرداری فێری بووە.

٧ – بەخشینی کارامەیی زانستی و زانیاری پێویست بە منداڵ بۆ فێربوون و شارەزابوون.

٨ – بەهێزکردنی کەسایەتی منداڵ لە ڕێی کاری بە کۆمەڵ، لە کاتی چارەسەرکردنی کێشە.

٩ – وروژاندنی هاندەری منداڵ بۆ فێربوون، کە ئارەزووی لە بیرکردنەوە بۆ چارەسەری کێشەی لەلا دروست دەکات.

یەکەی یەکەم چەمکی چارەسەرکردنی کێشەکان

بیرۆکەی سەرەکی

ژیان بێ کێشە نابێت، خەڵکیش لە مامەڵەکردن لەگەڵ کێشەکان جیاوازن، هەندێک کەس لە مامەڵەکردن لەگەڵ کێشەکان بە توانا و لێهاتوون، هەندێکیشیان بڕیارە هەڵەکانیان دەیانگەیێنێتە ئەنجامی خراپ، ئەم مامەڵەکردنە پێی دەگوترێت چارەسەرکردنی کێشەکان، واتا ئەو کۆمەڵە کردارانەی تاک بە بەکارهێنانی ئەو زانیاریانەی پێشتر فێریان بووە، ئەنجامیان دەدات هەروەها ئەو کارامابیانەی پێشتر بە دەستی هێناون بۆ زاڵبوون بە سەر ئەو هەڵوێستە بە شێوەیەکی نوێ و ناوازە و گەیشتن بە چارەسەر بۆی.

چالاکیی ناو پۆل ١

لەگەڵ هاوڕێیانت لە ناو پۆل بە هاوکاریی مامۆستای بابەت پێناسەیەکی گونجاو بۆ چارەسەری کێشەکان بکەن.

چالاکیی ناو پۆل ٢

ئەو کێشانەی لە ژیانی ڕۆژانە ڕووبەڕوومان دەبنەوە، سەرچاوەیەکی گرنگن بۆ ئەوەی ئەو بیرۆکانەمان پێ ببەخشن، کە لەوانەیە زۆر شت لە ژیان و کارەکانمان بگۆڕن و پێشیان بخەن. بە هاوکاریی مامۆستای بابەت بەهێنانەوەی نموونە گفتوگۆ لە سەر ئەم بابەتە بکەن.

ئایا دەزانی؟

وشەی کێشە لە لایەن چینیەکان لەگەڵ وشەی (هەل) هاوواتەیە.

نموونە

بە هۆی دروستبوونی ناکۆکیەک لە نێوانیاندا دوو قوتابی دەبێتە شەڕیان، بەڵام یەکێک لە قوتابیەکانی تری قوتابخانەکە ناوبژیوانیان دەکات، بە هۆی ئامۆژگارییەکانی هەردوو قوتابیەکە پەشیمان دەبنەوە داوای لێبوردن لە یەکتر دەکەن. دوای بینینی ئەم وێنانەی خوارەوە پێویستە لەسەرمان بە هەموو شێوەیەک هەوڵی چارەسەرکردنی کێشەکان بدەین:

ناکۆکی

بەشەڕهاتن

ناوبژیوانی و ئامۆژگاریکردن

داوای لێبوردن لە یەکتر

چالاکیی ماڵەوە ١

بە هاوکاریی یەکێک لە ئەندامانی خێزانەکەت، ئەم بۆشاییانەی خوارەوە بە وشەی گونجاوی دیاریکراو پڕبکەرەوە.

کەڵەکەدەبن | بێ ئومێدی | چارەسەر

مامەڵەکردنی خەڵک لەگەڵ کێشەکان

نکۆڵی یان بێ ئاگایی ← دەبێتە هۆی

کەڵەکەدەبێت

گەورەکردن و تۆقاندن ← دەبێتە هۆی

بێ ئومێدی

میانڕەوی و میانگیری ← دەبێتە هۆی

چارەسەر

سەرنجدان

بە سەرنجدان لەم وێنانەی خوارەوە بۆم دەردەکەوێت، بە بیرکردنەوەی گونجاو و زانستیی و داهێنەرانە دەتوانین سەرکەوتوو بین لە چارەسەرکردنی کێشەکان:

بە بیرکردنەوەی گونجاو دەگەینە چارەسەر

بە شیکردنەوەی کێشەکان دەگەین بە چارەسەر

بە چارەسەرکردنی کێشەکان سەرکەوتوو دەبین

دەبێت هەردەم بەئاراستەی چارەسەرکردن کاربکەین

یەکەی دووەم | هەنگاوەکانی چارەسەرکردنی کێشەکان

بیرۆکەی سەرەکی

هەمووومان لە ژیانی رۆژنەمان رووبەرووی کێشــە و ئاســتەنگ دەبینەوە، کە لــە جۆر و قەبارەیان جیــاوازن بەپێــی جیاوازیــی شــوێن و کاتەکەیان، بــەلام کەم لە ئێمــە هونــەری مامەڵەکردن لە لەگەڵ کێشــە و شــێوازی چارەســەرکردنی بە رێگەی زانســتیی دەزانین، کە دەبنە هۆی وەرگرتنی بڕیاری دروســت بۆ چارەســەرکردنی ئــەو کێشــەیە و گۆڕینی لە کێشــەوە بۆ هــەل، ولەوانەیە بــۆ چەند هەلێکی راســتەقینە کــە دەتوانین بە ئەرێنی ســوودیان لــێ وەربگرین.

چالاکیی ناو پۆل ١

هەنگاوەکانی چارەسەرکردنی کێشەکان بە شێوازێکی زانستییانە:

هەنگاوەکانــی چارەســەرکردنی کێشــەکان، پرۆســەیەکی رێکخــراوە یارمەتیمــان دەدات بــۆ وەرگرتنــی بڕیــاری گونجــاو بــۆ چارەسەرکردنی کێشــەکان.

١ – درک کــردن بــە بوونــی کێشــەکە: هەســتکردن بــە بوونــی کێشــەیەک سەرەتای چارەســەرکردنیەتی، ئامــاژەش بــۆ ئــەوە دەکرێــت کــە هەندێــک کــەس هەســت بــە کێشــەکە ناکــەن تــا وەکــو روونــەدات، هەندێکیش هــەن پێش روودانــی هەستی پــێ دەکــەن.

٢ – پێناســەکردنی کێشــەکە: ئــەم هەنــگاوە گرنگتریــن هەنــگاوە لەنێــو ئــەم شــەش هەنگاوانــە، کــە بــە وردی پێناســەی کێشــەکەی دەکرێــت، بــە مەبەســتی بەرزکردنــەوەی ئاســتی ئامــراز و ئــەو رێگەیانــەی دەگیرێنــە بــەر بــۆ چارەســەرکردنی کێشــەکە.

٣ – دەستنیشــانکردنی کۆمەڵــە چارەســەرێک: کاتێــک هۆیەکانــی کێشــەکە دەدۆزرێنــەوە ، دەبێــت کۆمەڵــە چارەســەرێک دەستنیشــان بکرێــن.

٤ – هەڵبژاردنــی باشــترین چارەســەر: بــە پێــی هەڵســەنگاندنت، باشــترین چارەســەر هەڵبژێــرە و پاساوی بــۆ بێنــەوە.

٥ – جێبەجێکردنــی چارەســەر و تاقیکردنــەوەی: هەنــگاوی جێبەجێکردنــی چارەســەرەکە، نموونــەی گواستنەوەیە لــە قۆناغی پلاندانانــەوە بــۆ قۆنــاغی پیادەکردن و جێبەجێکردنــی واقعــی.

٦ – فیدباک: واتا هەڵسەنگاندنی چارەسەرە هەڵبژێردراوەکان.

ئایا دەزانی؟

کاتێــک بڕیــارەکان لــە ســەر بنەمــای تێکەڵەیــەک لــە ســۆز و داتــای نادروســت و پێنەگەیشــتوو بنیــات دەنرێــن، ئــەوە دەبێتــە هــۆی گەورەبوونــی کێشــەکە، خاوەنەکــەی وادەزانــێ چارەســەری کــردووە، کەچــی تەنهــا بــۆ ماوەیەکــی کــورت کاریگــەری کــەم کراوەتــەوە.

نموونە

نموونە بۆ چارەسەرکردنی کێشە

دەستنیشانکردنی کێشەکە: دابەزینی ئاستی زانستیی قوتابی

هۆیەکانی: ١ – فەرامۆشکردن ٢ – شەونخونی ٣ – ڕێکنەخستنی کات

گرنگترین چارەسەرە پێشنیازکراوەکان:

– قوتابی خشتەیەک بۆ خۆی دانێت کاتی خۆی پێ ڕێکبخات.

– نووستن لە کاتی گونجاودا.

– بایەخدان بە پێداچوونەوەی وانەکان لە کاتی خۆیان و پرسیارکردن لە مامۆستا دەربارەی ئەو بابەتانەی ئاڵۆزن.

چارەسەری گونجاو: خشتەی ڕێکخستنی کات.

پیادەکردن وهەڵسەنگاندنی ئەنجامەکانی چارەسەرەکە:

١ – بەدواداچوونی قوتابی لە پۆلەکەی ٢ – بانگهێشتکردنی قوتابی بۆ ژووری بەڕێوەبەر و و پرسیارکردن لە ئاستی زانستی ٣ – سەیرکردنی کتێب و دەفتەر و پەڕەکانی وەڵامدانەوەی.

چالاکیی ماڵەوە ١

لە ناو قوتابخانەکەت چەند کێشەیەک هەیە وەکو (قەڵەوی قوتابیان، پابەندنەبوونی قوتابیان بە یەکپۆشی جلوبەرگ، نەبوونی خواردنی باش و گونجاو لە ناو فرۆشگە) بە هاوکاریی کەسێک لە خێزانەکەت و بە سوود وەرگرتن لە تۆڕی ئینتەرنێت، پاڵپشت بە هەنگاوەکانی چارەسەرکردنی کێشەکانی باسکراوە، هەنگاوەکانی چارەسەرکردنی کێشەی قەڵەوی دیاری بکە.

چالاکیی ماڵەوە ٢

دیار لە پۆلی شەشەمی بنەڕەتی قوتابیە لە یەکێک لە قوتابخانەکان، لە تاقیکردنەوەی بیرکاری نمرەیەکی زۆر کەمی بە دەست هێناوە، بە هاوکاریی کەسێک لە خێزانەکەت بیرۆکەی گونجاو بۆ چارەسەری ئەم کێشەیە دەستنیشان بکە.

سەرنجدان

بە سەرنجدان لەم وێنانەی خوارەوە بۆم دەردەکەوێت جۆری کێشەکان جیاوازن:

کێشەی کۆمەڵایەتی

کێشەی ژینگەیی

کێشەی سیاسی

کێشەی ئابووری

بیرۆکەی سەرەکی

هەر یەکێک لە ئێمە ڕۆژانە تووشی کێشە و ئاستەنگ دەبێتەوە، یاخود تووشبووە و هەوڵیداوە بە شێوازێک یاخود بە ڕێگەیەک بڕیارێکی گونجاو بدات. زۆرجار ئەو چارەسەرەی پێگەیشتووە، یان بڕیاری لەبارەوە داوە، لە ئەنجامی شارەزایی و ئەزموونی پێشوو بووە، یاخود لەڕێگەی لاسایی کردنەوە و تێبینیکردنی پێشوو بووە، یاخود چارەسەریەکە سەرچاوەی گرتووە لە بەکارهێنانی لۆژیک و ڕێگەی زانستیی. ئەو شێواز و ڕێگەیانەی بۆ چارەسەری کێشەکان پەیڕەو دەکرێن هەریەکێکیان بە شێوەیەکی ئەرێنی چارەسەری کێشەکەیان کردووە بەڵام بە ڕێژەیەکی جیاواز.

چالاکیی ناو پۆل ١

کاتێک کێشە سادە و بچووکە چارەسەری ئاسانە، بەڵام ئەگەر کێشەکە ئاڵۆز و گەورە بێت چارەسەری قورستر دەبێت، بە هاوکاریی مامۆستای بابەت نموونەیەک بۆ کێشەی سادە و کێشەی ئاڵۆز بهێننەوە لەگەڵ چۆنیەتی چارەسەرکردنی.

چالاکیی ناو پۆل ٢

کاتێک قوتابیەک ناخوێنێت و واز لە قوتابخانە دەهێنێت. زۆرجار ئەم بابەتە وەکو یەک کێشە سەیر دەکرێت، بەڵام لە بنەڕەتدا چەند کێشەیەکە وەکو هۆکاری نەخوێندن و وازهێنانەکەی هەروەها دوای وازهێنانی لە قوتابخانە لەوانەیە چەندین کێشەی تر ڕووبدات. بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆی لەسەر ئەم بابەتە بکەن هۆکارەکانی ڕوودانی کێشەکە و چارەسەرییەکانی دیاربکەن.

ئایا دەزانی؟

چارەسەرنەکردنی کێشەکان بە شێوەیەکی گونجاو بۆ نەبوونی کارامەیی پێویست بۆ چارەسەرکردنی کێشە دەگەڕێتەوە.

نموونە

کاتێک تیمێکی وەرزشی ئاستی خراپە و یاریزانەکان وەکو پێویست یاری ناکەن، ئێمە نابێت یەکسەر بڵێین یاریزانەکان خراپن، بەڵکو دەبێت بۆ هۆکاری خراپی ئاستی وەرزشوانەکان بگەڕێن. دوای بینینی ئەم وێنانەی خوارەوە پێویستە لەسەرمان مامەڵە لەگەڵ ڕاستی کێشەکە بکەین نەوەک نیشانەکانی:

کەمی ڕاهێنان

زۆرخواردن و قەڵەوی

جگەرەکێشان

نەبوونی ڕاهێنەری باش

چالاكیی ماڵەوە ١

بە سوود وەرگرتن لە سەرچاوەكانی زانیاری و بە هاوكاریی كەسێك لە ئەندامانی خێزانەكەت نموونەی كێشەیەك بهێنەوە. دواتر ئامانجی سەرەكی دەست نیشان بكە و بە بڕیارێكی گونجاو چارەسەری كێشەكە بكە.

چالاكیی ماڵەوە ٢

ماڵی داناز لەسەر شەقامێكی سەرەكی و قەرەباڵغی شاری دهۆكە، ئۆتۆمبیلێكی زۆر لەسەر ئەو شەقامە تێدەپەڕێت، بۆ كەمكردنەوەی هاتنە ژوورەوەی دەنگ بۆ ناو ماڵ پێویستە گۆڕانكاری لە پەنجەرەكاندا بكرێت، ئایا پێویستە جۆری پەنجەرەكان چۆن بن؟ لەبەرچی؟ بە گوێرەی ئەم هەنگاوانەی خوارەوە بە هاوكاریی كەسێك لە ئەندامانی خێزانەكەت بڕیار لەسەر چارەسەری ئەم كێشەیە بدە.

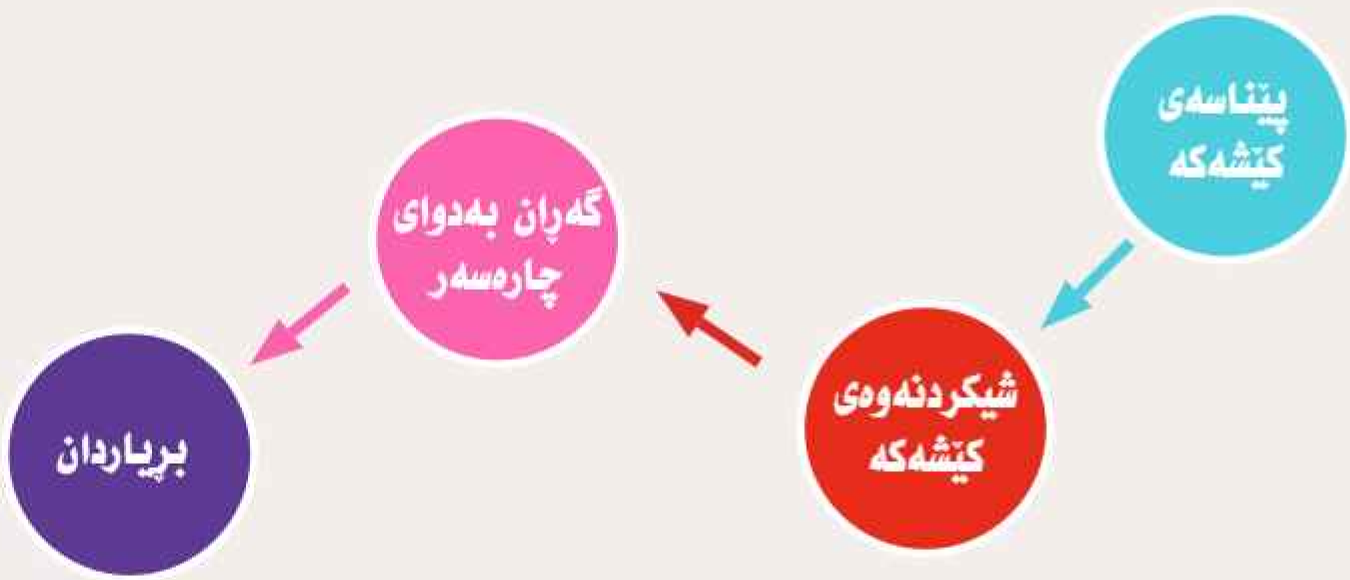

سەرنجدان

بە سەرنجدان لەم وێنانەی خوارەوە بۆم دەردەکەوێت چەندین ڕێگەی جیاواز بۆ بڕیاردان و چارەسەرکردنی کێشەکان هەیە:

بڕیارنەدان بۆ چارەسەرکردنی کێشە

چارەسەرکردنی کێشە بە بڕیاری تاک لایەنە

چارەسەرکردنی کێشە بە بڕیاری زۆرینە

چارەسەرکردنی کێشە بە بڕیاری کۆی گشتی

بیرۆکەی سەرەکی

کاری بە کۆمەڵ یارمەتیدەرە بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان، لە رێی کۆکردنەوەی چارەسەری جیاواز و تواناکان و گۆڕینەوەی بیرورا جۆراوجۆر و جیاوازەکان لە نێو قوتابییەکان، چونکە هەر قوتابییەک بیرۆکەیەکی جیاوازی هەیە، کاتێک ژمارەیەک قوتابی هاوبەش دەبن لە چارەسەرکردنی کێشەیەک، هەر قوتابییەک بیرۆکەیەکی جیا دەخاتەروو، کە دەبێتە هۆی گەشەکردنی بیرۆکەی نوێ، و لە ئەنجامدا هێنانەدی ئامانجەکان خێراتر دەبێت.

چالاکیی ناو پۆل ١

کاری بەکۆمەل چەند بنەمایەکی هەیە، بەڵام گرنگترین بنەما بۆ سەرکەوتنی کاری بەکۆمەل ئەمانەی خوارەوەن، دواتر بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆ لەسەر ئەم بنەمایانە بکەن:
١- گونجان لە نێوان ئەندامانی کۆمەڵە ٢- وردی و دڵسۆزی لەکارکردن ٣- دەستنیشانکردنی پەیکەری کارکردن. ٤- رێز لەیەکترگرتن لە نێوان ئەندامانی کۆمەڵە ٥- دەستنیشانکردنی ئامانجی کۆمەڵە .

چالاکیی ناو پۆل ٢

ئەمانەی خوارەوە چەندین سوود و گرنگیی کاری بەکۆمەڵە، بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆی لەسەر بکەن.
١ – زیادکردنی توانا و بەرهەمهێنان ٢ – جێبەجێکردنی کاری جۆرا و جۆرو ئاڵۆز ٣ – ئاسانکردنی گفتوگۆی کراوە و هاوکاری ٤ – سوود وەرگرتن لە گشت خاڵە بەهێزەکانی ئەندامانی تیمەکە ٥ – فراوانکردنی ئاسۆی پەرەسەندنی کەسی ٦ – بوار رەخساندن لە پێش داهێنان و نوێکاری ٧ – بە دەستهێنانی گەورەترین رێژەی سەرکەوتن.

ئایا دەزانی؟

کاری بە کۆمەڵ یارمەتی بەرزکردنەوەی گیانی تەبایی تاکەکان دەدات.

نموونە

لە گەڕەکەکەمان پارچە زەویەکی بەتاڵ هەبوو تەرخانکرابوو بۆ باخچەی گشتیی، شارەوانی بڕیاریدا بیکات بە باخچەی گشتیی، خەڵکی گەڕەکەکە بڕیاریاندا هاوکاریی شارەوانی بکەن لە چاندنی درەخت و نەمامەکان بۆ ئەوەی ببێت بە شوێنێکی ئارام بۆ خەڵکی، هەروەها بەردەوام هاوکاریی شارەوانی بکەن لە پاککردنەوەی باخچەکە. دوای بینینی ئەم وێنانەی خوارەوە پێویستە لەسەرمان لەکاتی بوونی کێشەیەک بە گروپ هاوکاریی یەکتر بکەین:

زەوی بەتاڵ

چاندنی درەخت و نەمام

پیسکردنی باخچە

پاککردنەوەی باخچە

چالاكیی ماڵەوە ١

كارزان تەمەنی (١٠) ساڵە، چەند هاوڕێیەكی هەیە لەوانە هەردی و سیروان، هەموویان یەكتر لە یاریگایەكی بچووك دەبینن، ڕۆژێك بینیان بەردێكی گەورە لە ناو یاریگایەكەیە، هەر یەكێك لەوان ویستی هێزی خۆی لابردنی بەردەكە نیشان بدات بەڵام سەركەوتوو نەبوون، لە كاتێك ئەوان بیریان لەوە دەكردووە چۆن بەردەكە لاببەن، دیمەنێكی سەرنج ڕاكێشیان بینی، ئەویش ڕیزێكی دوور و درێژی مێروولە بوو، بەڵام ئەوەی زیاتر سەرنجیانی ڕاكێشا بینیان مێروولەكان هاوكاریی یەكتر دەكەن لە هەڵگرتنی پارچە نانێكی بچووك، بە دڵنیاییەوە زۆر لە قەبارەی مێروولەكان گەورەتربوو.

لەم كاتدا هەموو هاوڕێیان سەیری یەكتریان كرد و زەردەخەنەیەكی مانادار لە سەر دەموچاویان دەبینرا، ئەوەش ئەوە بوو لەو دیمەنە وانەیەك فێربوون، بۆیە هەموویان بەیەكەوە بەرەو بەردە گەورەكە چوون هەوڵی لابردنیاندا، بینیان وا بەردەكە دەجوڵێتەوە، ئەوە بوو توانیان بەردە گەورەكە لابدەن و هەستیان بە خۆشیی كرد و گەڕانەوە بۆ یاریكردن. دوای خوێندنەوەی ئەم چیرۆكە هەوڵبدە بە هاوكاریی كەسێك لە خێزانەكەت ناونیشانێكی جوان و پەیوەندار بە ناوەڕۆكی چیرۆكەكە دابنێ.

چالاكیی ماڵەوە ٢

چەند مەرجێك هەیە بۆ چارەسەركردنی كێشەكان لە تیمی كار، بۆ هەریەكێك لەو مەرجانە نموونەیەك بهێنەوە، دواتر لە ناو پۆل بە هاوكاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆی لەسەر بكەن.

١ – پشت بەستن بە شێوازی زانستیی بۆ كۆكردنەوەی زانیاری پێویست. ٢ – ئارەزوو و توانای ئەندامەكان لە گوێگرتنی كاریگەر لە یەكتر. ٣ – ڕەتكردنەوەی بەكارهێنانی هێز بە هیچ شێوەیەك وەك ئامراز بۆ چارەسەركردنی كێشەكان.

٤ – قبوڵكردنی جیاوازی و بە ئەرێنی و دینامیكی هەژماركردنی بۆ دروستكردنی بڕیاری باش.

٥ – ئارەزووی ئاڵوگۆڕكردنی شارەزاییەكان لە نێوان ئەندامەكاندا لە ڕێی باسكردنیان و دەربارەی ئەو تاقیكردنەوانەی پێیدا تێپەڕیون.

چارەسەری كێشەكە پێویستی بە توانای داهێنەرانە هەیە

سەرنجدان

بە سەرنجدان لەم وێنانەی خوارەوە بۆم دەردەکەوێت کارکردن بە گروپ ئەنجامەکەی سەرکەوتنە:

بەیەکەوە کارکردن بۆ پاراستنی ژینگە

بەیەکەوە کارکردن ئەنجامەکەی سەرکەوتنە

کارکردن بە گروپ زۆر باشترە بۆ بڕیاردان و چارەسەرکردنی کێشەکان

بەیەکەوە کارکردن بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان

بەشی چوارەم / بەهاکان (بەها کۆمەڵایەتییەکان)

یەکەی

1. هاوکاریکردن
2. بەشداریکردن
3. گونجان
4. داهێنان

زاراوە

- ئەفراندن
- تەبایی
- سازان
- نوێکردنەوە
- دۆزینەوە

ماوەی جێبەجێکردن

ژمارەی هەفتە	٤
ژمارەی بەشەوانە	٨

٦٤

ئامانجی بەش

١- فێری بنەماکانی هاوکاریکردن دەبێت.

٢- لە گرنگیی چەمکی هاوکاریی تێدەگات.

٣- دەزانێت بەشداریکردن لە بوارەکانی ژیاندا گرنگە.

٤- کار بۆ گونجان و تەبابوون دەکات.

٥- بیر لە داهێنان و کاری داهێنەرانە دەکاتەوە.

٦- جیاوازی لە نێوان داهێنان و دۆزینەوە دەکات.

یەکەی یەکەم | هاوکاریکردن

بیرۆکەی سەرەکی

هاوکاریی شێوازێکی یارمەتیدانە، کە خەڵک لە پێناو گەیشتن بە ئامانجێکی دیاریکراو پێشکەش بە یەکتری دەکەن، بەمەش دوورە لە خۆپەرستی، چونکە بەرژەوەندی لە هاوکاری بۆ کۆمەڵ دەبێت نەک بۆ خودی تاک. هاوکاریی جیاوازە لەگەڵ جۆرەکانی دیکەی یارمەتی، بەوەی کارێکی هاوبەشە هەردوو لایەن تێدا بەخشندەن، هەروەها کارێکە بێ چاوەڕوانی بەرامبەر.

چالاکیی ناو پۆل ١

بە هاوکاریی مامۆستای بابەت بە چەند خاڵێک باس لە گرنگیی هاوکاریکردن لە ژیانی رۆژانەی مرۆڤەکان بکەن.

چالاکیی ناو پۆل ٢

ئایا هاوکاریکردن تەنها لە نێوان مرۆڤەکاندا یاخود لە نێوان بوونەوەرەکانی تریشدا هەیە؟ بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆی لەسەر ئەم بابەتە بکەن.

ئایا دەزانی؟

هاوکاریی هێزی کۆمەڵگە و یەکگرتوویيەتی.

لەبیرت بێت

بە مەبەستی گرنگیدان بە خوێندنەوە و گەشەپێدانی کتێبخانەی قوتابخانە، پێویستە قوتابیان و مامۆستایان بەردەوام هاوکاریی کتێبخانەی قوتابخانە بە تایبەتی بە هێنانی کتێب و سەرچاوەکانی زانیاریدا بکەن.

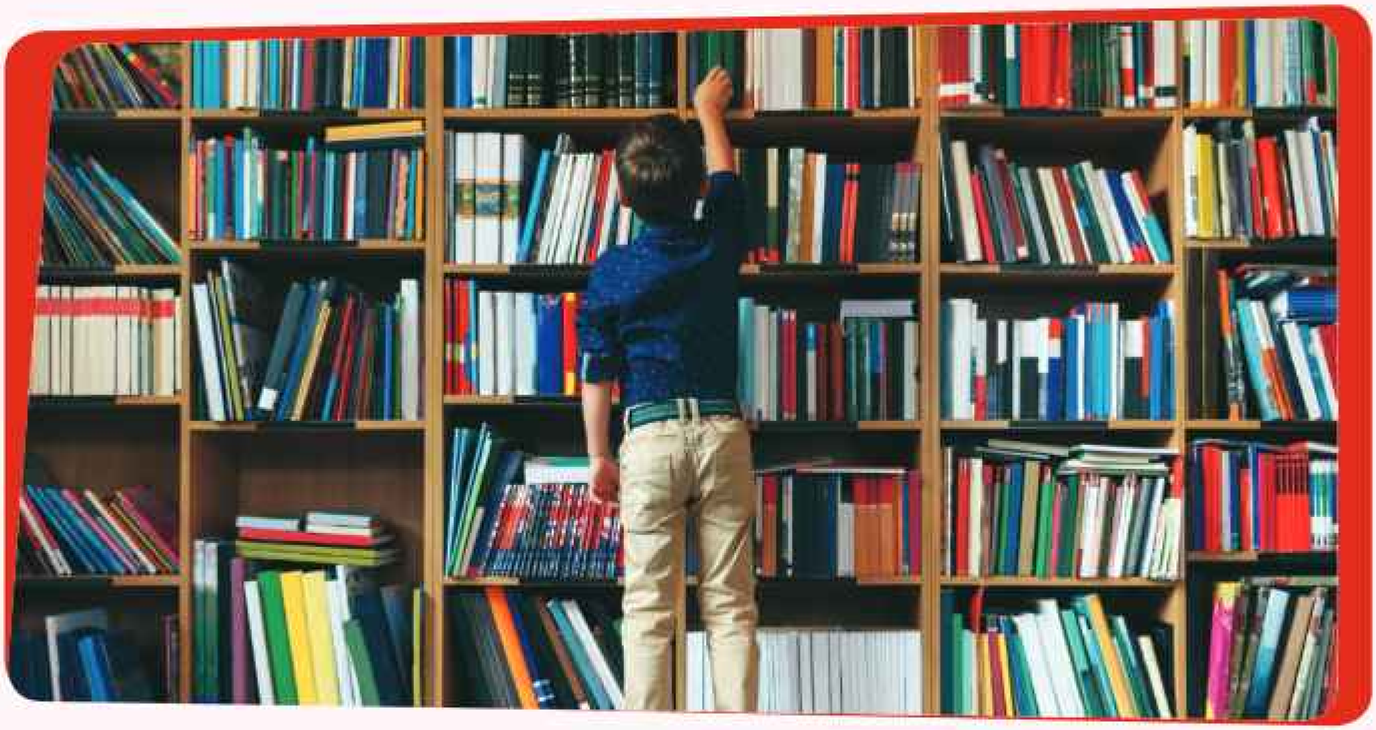

بەهێزکردنی زانیاری

جۆر و شێوازەکانی هاوکاری

١ - هاوکاریی ناڕاستەوخۆ: پزیشک و دارتاش و ئاسنگەر، کار بۆ بەدەستهێنانی پارە، لە پێناو بەخێوکردنی خێزانەکانیان دەکەن. بەڵام لە هەمان کاتدا خزمەت بە کۆمەڵگە دەگەیەنن و یارمەتی خەڵک دەدەن بۆ ڕایکردنی کاروباریان. ئەم هاوکارییەش نەبێت، کۆمەڵگە پێشناکەوێت و گەشە ناکات، ئەم جۆرە هاوکارییەش پێویستی دەیسەپێنێت، و بەردەوامیش دەبێت تا ژیان بەردەوام بێت.

٢ - هاوکاریی ڕاستەوخۆ: ئەو هاوکارییەیە، کە کۆششی چەند کەسێک بە ویستی خۆیان یەک دەخەن، بۆ جێبەجێکردنی کارێک سوودی بۆ هەموویان هەبێت، وەک نموونە هاوکاربوون بۆ خاوێنکردنەوەی گەڕەک و شەقام.

چالاکیی ماڵەوە ١

بە یەکەوە لەگەڵ بەخێوکارەکەت (دایک و باوک، هەر کەسێکیتر)، گفتوگۆ لەسەر ئەوە بکەن چۆن دەکرێت وەکو خێزان هاوکاریی قوتابخانە بکرێت؟ بە شەش دێر ئەم بابەتە ڕوون بکەوە.

چالاکیی ماڵەوە ٢

چوار دێر لە هۆنراوەی یەکێک لە شاعیرانی کوردستان یاخود جیهان لەسەر هاوکاریکردن بنووسە دواتر لە ناو پۆل بۆ قوتابیانی بخوێنەوە.

KOICA
Korea International Cooperation Agency

ئاژانسی کۆریا بۆ هاوکاریی نێودەوڵەتی

دەزگەیەکی حکومییە لە کۆریای باشوور بۆ هاوکاریی نێودەوڵەتی لە ساڵی ١٩٩١ دامەزراوە، بە ئامانجی پێشکەشکردن و بەخشینی ئەو یارمەتییانەی کۆریا لە سەر ئاستی جیهان پێشکەشیان دەکات، ئەم ئاژانسە ٢٧ نووسینگەی لە دەرەوە هەیە و خزمەتی ٥٠ وڵات دەکات.

شیدەکەمەوە و فێردەبم

بە هاوکاریی مامۆستای بابەت مانای ئەم وێنانە شیبکەرەوە:

لەبەرچی مرۆڤەکان هاوکاریی یەکتر دەکەن؟

لەبەرچی پێویستە لەسەر هەر چوار پارچەی کوردستان هاوکاریی یەکتر بکەن؟

لەبەرچی وڵاتانی یەکێتی ئەورووپا هاوکاریی یەکتر دەکەن؟

ئامانج لە دامەزراندنی نەتەوە یەکگرتووەکان چییە؟

یەکەی دووەم | بەشداریکردن

بیرۆکەی سەرەکی

بەشداریکردن بریتییە لە کۆمەڵێ چالاکیی کە هاووڵاتی چ وەکو تاک یان بە گروپ بەشداری تێدا دەکەن. بەشداربوونی هاووڵاتیان لە چالاکیی گشتیی لە پێناوی بەدیهێنانی بەرژەوەندی گشتییدا، بەشداریکردن لە ژیانی گشتیی لە چەندین ڕێگەی جۆربەجۆرەوە دەبێت.

بۆ بەشداریکردن لە ژیانی گشتیی پێویستە ڕێز لە بەها و باوەڕی کەسانی دیکە بگیرێت و بیروڕای خۆت بدەی، تەنیا پەیوەست نەبێت بە بۆچوونی خۆت.

چالاکیی ناو پۆل ١

بەشداریکردن لە چالاکییە جۆربەجۆرەکانی قوتابخانە ماف و ئەرکە. بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆ لەسەر ئەم دەستەواژەیە بکەن.

چالاکیی ناو پۆل ٢

بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆ لەسەر ئەوە بکەن چۆن لە پۆل لیژنەی ژینگە دروست بکەن بۆ ئەوەی بە شێوەیەکی کاریگەر بەشداری بکەن لە پاکوخاوێن ڕاگرتنی ژینگەی پۆل؟

ئایا دەزانی؟

لەکاتی بەشداریکردنمان لە چالاکییە جۆراوجۆرەکانی قوتابخانە هەست بە خۆشیی دەکەین.

له بیرت بێت

لە ساڵی ١٩٦٦ نەتەوە یەكگرتووەكان بەشداریكردن لە هەڵبژاردن بەبێ جیاوازیی نەتەوەیی و ڕەگەزیی و ئایینی، بە شێوەی نهێنی و بە ئازادی وەكو بنەمای دیموكراسی لە چوارچێوەی یاسایی نێو دەوڵەتی، داناوە.

بەهێزكردنی زانیاری

شێوەكانی بەشداریكردن لە چالاكیە گشتییەكان:

چالاكیی ڕۆشنبیری

بەشداریكردن لە چالاكییەكانی وەكو كۆڕ و كۆبوونەوە و كتێبخانە و ڕێكخراوەكانی كۆمەڵگەی مەدەنی تایبەت بە بواری ڕۆشنبیری.

چالاكیی كۆمەڵایەتی

بەشداریكردن لە چالاكییەكانی وەكو گەشت و دیدەوانی، كۆمەڵەی خوێنبەخشین و ڕێكخراوەكانی كۆمەڵگەی مەدەنی تایبەتە بە بواری كۆمەڵایەتی.

چالاكیی ژینگەیی

بەشداریكردن لە چالاكییەكانی وەكو دروستكردنی تیمی ژینگەپارێزی و ڕێكخراوەكانی كۆمەڵگەی مەدەنی تایبەت بە بواری ژینگە.

چالاكیی سیاسی

بەشداریكردن لە چالاكییەكانی وەكو هەڵبژاردنەكانی پەرلەمانی قوتابخانە و ڕێكخراوەكانی تایبەت بە قوتابیان.

بەشداربوون یارمەتی تاكەكان دەدات بۆ گەیشتن بە چارەسەری گونجاو بۆ ئەو كێشانەی لە كۆمەڵگەدا ڕوو دەدەن

چالاكیی ماڵەوە ١

بە بەشداریكردن لە پەیڕەوكردنی ڕێنماییەكانی هاتوچۆ گیانمان پارێزراو دەبێت، بە سوود وەرگرتن لە تۆڕی ئینتەرنێت، بە پێنچ دێر لەسەر ئەم بابەتە بنووسە.

چالاكیی ماڵەوە ٢

جوگرافیا و مێژووی سیاسی كوردستان واهەڵكەوتوو دوژمنێكی زۆری هەبێت. بۆ ئەوەی بتوانین و بەشداربین لە پاراستنی ئارامی و ئاسایشی كوردستان پێویستە چی بكەین؟ بە هاوكاریی كەسێك لە ئەندامانی خێزانەكەت، بە پێنچ خاڵ ئەركی تاكی كوردستان بنووسە بۆ پاراستنی ئارامی و ئاسایشی كوردستان.

بزوتنەوەی نێودەوڵەتی خاچ ومانگی سوور

گەورەترین تۆڕی مرۆڤدۆستانەیە لە جیهاندا، ئەركی كەمكردنەوەی ئازاری مرۆڤ و پاراستنی ژیان و تەندروستییان،و ڕێزگرتن لە شكۆی مرۆڤ بەتایبەتیش لە كاتی ناكۆكی چەكداری ،و دۆخی نائاسایی دیكە، لە هەموو وڵاتێك هەیە و ملیۆنەها خۆبەخش پاڵپشتی دەكەن.

شیدەکەمەوە و فێردەبم

هەریەک لەم وێنانەی خوارەوە گوزارشت لە چ جۆرێکی بەشداریکردن دەکات؟

بەشداریکردن بە هێنانی کتێب و سەرچاوە بۆ کتێبخانە

بەشداریکردن لە ئارامی و ئاسایشی وڵات

بەشداریکردن لە چالاکییە هونەرییەکانی قوتابخانە

بەشداریکردن لە پاراستنی ژینگە

یەکەی سێیەم گونجان

بیرۆکەی سەرەکی

مرۆڤ بە سروشت بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتییە حەز بە پەیوەندی کۆمەڵایەتی و دروستکردنی هاورێیەتی دەکات لەگەڵ کەسانی دەوروبەری و ئەو ژینگەی تێیدا دەژیت، بەم شێوەیە مرۆڤ دەتوانێت بابەتیانە لەگەڵ خودی خۆی و کەسانی دەوروبەری بگونجێت، ئەمەش دەبێتە هۆی دروستکردنی هاوسەنگی لە ژیانیدا، تاک لەم کاتەدا هەست بە بەختەوەری و دڵنیایی دەروونی دەکات.

چالاکیی ناو پۆل ١

مرۆڤ بۆ ئەوەی گونجانی کۆمەڵایەتی بە دەست بهێنێ بەردەوام هەوڵی تێکەڵاوبوون دەدات لەگەڵ کەسانی تر، چونکە هەست دەکات ئەو پێویستی بە کەسانی دەوروبەری هەیە، هەروەها ئەوانیش پێویستیان بەو هەیە. بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆ لەسەر ئەم بابەتە بکەن.

چالاکیی ناو پۆل ٢

کاتێک مرۆڤ بە تەنیا دەژیت دوور لە کەسانی تر، پێدەگوترێت گۆشەگیر، ئەم گۆشەگیرییە وای لێدەکات نەتوانێت گونجان لەگەڵ خودی خۆی و کەسانیتر بکات، بە هاوکاریی مامۆستا بابەت گفتوگۆ لەسەر رێگە چارەسەری مرۆڤی گۆشەگیر بکەن.

ئایا دەزانی؟

گونجان لەگەڵ خود واتە تۆ کەسێکی هاوسەنگ و بە ئاگای.

گونجان بناغەی پەیوەندیی سەرکەوتووە

له بیرت بێت

گونجان دوو جۆری هەیە:

١- گونجانی خود: واتا بەڕێوەبردنی سۆز و هەستەکان بە شێوازیکی ئەرێنی داهێنەرانە.

٢- گونجانی کۆمەڵایەتی: بریتییە لەو توانایییەی تاک هەیەتی بۆ گونجان لەگەڵ کەسانی تری دەوروبەری، ئەمەش وا دەکات مرۆڤ هەست بە ئاسوودەیی و بەختەوەری لەگەڵ تاکەکانی تری کۆمەڵگە بکات.

بەهێزکردنی زانیاری

چۆنیەتی گونجان لەگەڵ کەسانیتر:

١ خۆت دەناسییت بەبێ زیدەڕۆیی خودی خۆیی لە شوێنی شیاو دادەنێت.

٢ خۆشەویستی ولێبوردەیی و دوورکەوتنەوە لە تێگەیشتنی هەڵە.

٣ خزمەتگوزاری، واتا دەستپێشخەربیت لە پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری و یارمەتی بۆ کەسانی دیکە بێ چاوەڕوانی سوپاسگوزارییان.

٤ زانینی کێشەکانی خەڵک و تێگەیشتنیان بە تایبەتی کێشەی دەروونی، و مامەڵکردن لەگەڵ خەڵک لە سەر بنەمای ڕەچاوکردنی ئەو کێشانە.

٥ خۆپاراستن لە قسەکردن، واتا دەبێت زۆر گوێ بگری و کەم قسە بکەیت.

٦ دوورکەوتنەوە لەو گفتوگۆیەی دەبێتە مایەی ئاڵۆزی و دەگاتە ئاستی دوژمنایەتی و ڕق لێبوونەوە.

گونجان لەگەڵ خود خۆشەویستی خود دێنێتە بەرهەم

چالاکیی ماڵەوە ١

تـۆڕە کۆمەڵایەتییـەکان زۆرینـەی خەڵکیـان بـە خۆیانـەوە سـەرقاڵ کـردووە، ئەمـەش بۆتـە هـۆی ئـەوەی هاوسـۆزیی مرۆیـی و زینـدووی نێوانـی خەڵکی تێکبچێت و تواناکانـی پەیوەنـدی کۆمەڵایەتـی یەکبخـات و تاکی خودپەسـەند بەرهـەم بهێنـن. بـە هاوکاریـی ئەندامانـی خێزانەکـەت بـە شـەش خـاڵ دیـاری بکـە پێویسـتە چـۆن تـۆڕە کۆمەڵایەتییـەکان بـە شـێوەی دروسـت بەکاربهێنیـن؟

چالاکیی ماڵەوە ٢

لـە هەرێمـی کوردسـتان چەنـد نەتـەوە و ئایینزایـەک هـەن، بەبـێ کێشـە بەیەکـەوە دەژیـن، چـۆن دەتوانیـن زیاتـر پـەرە بـەم بەیەکـەوە ژیانـە بدەیـن؟ بـە سـوود وەرگرتـن لـە تـۆڕی ئینتەرنێـت و هاوکاریـی ئەندامانـی خێزانەکـەت بـە چەنـد خاڵێـک لەسـەر ئـەم بابـەت بنووسـە.

تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان

تـۆڕە کۆمەڵایەتییـەکان توانـا دەدەنـە بەکارهێنـەر هـەرکات ویسـتیان هەڵوێسـت و ڕوانینەکانیـان دەرببـڕن، بـەڵام وەک دەروونناسـان دەڵێـن سـەرچاوەی چەندیـن گرفتـی دەروونـی و کۆمەڵایەتیـن، لەوانـەش گۆشـەگیری.

گونجان لەگەڵ کەسانی دی بە گونجان لەگەڵ خود دەستپێدەکات

شیدەکەمەوە و فێردەبم

لە ڕێگەی ئەم وێنانەی خوارەوە باشترین ڕێگەی گونجان لەگەڵ خود شیدەکەمەوە و فێردەبم:

بڕیارنەدانی پێشوەخت لە سەر ڕووخسار و ناوەڕۆک

ئەنجامدانی هەندێک چالاکیی ڕۆشنبیرانە و چی پەسەند، لەلای مرۆڤ

لە ڕەخنەگرتن لە خۆت زۆر توند مەبە

بەهۆی ئەوکێشانەی لە ژیان، لە کارکەت یان لە نیوان خێزان دووجاریان دەبێت گلەیی لە خوت مەکە

یەکەی چوارەم داهێنان

بیرۆکەی سەرەکی

داهێنان بەوە پێناسە دەکرێت، کە توانای هێنانە دی شتێکی نوێیە لە هەر بوارێک بێت لە بوارەکانی زانست، یا هونەر یان ژیان بە شێوەیەکی گشتی. هەروەها دەکرێت ڕێگەکانی مامەڵەکردن لەگەڵ شتە ئاساییەکان بە شێوازێکی نامۆ وەک داهێنان دابنرێت. خەیاڵکردنی بیرۆکە و ڕێگە کۆنەکان و تێکهەڵکێشکردنی بۆ گەیشتن بە ئەنجامێکی نوێ، لە چوارچێوەی داهێنان دادەنرێت. بەگشتیی داهێنان تاکەکەسییە، ئەمەش کە پەیوەستە بە هونەر یان ئەفراندنە زانستییەکان، بەڵام دەکرێت کارێکی داهێنەر لە ڕێگەی بەشداریکردنی بەکۆمەڵدا بێتە بەرهەم. وەک چالاکییە ژینگەپارێزییەکان.

چالاکیی ناو پۆل ١

چۆن دەتوانین یارمەتی و پشتگیری کەسی داهێنەر بکەین بۆ ئەوەی هانی بدەین بەردەوام بێت لەسەر کاری داهێنەرانە؟ ئەم بابەتە بە هاوکاریی مامۆستای بابەت گفتوگۆی بکەن.

چالاکیی ناو پۆل ٢

ئۆتۆمبێل یەکێکە لە داهێنانە گرنگەکانی مێژووی مرۆڤایەتی، بەڵام شێوازی بەکارهێنانی لەلایەن مرۆڤەکانەوە وا دەکات ئەم داهێنانە چەند سوود بەخش بێت؟ ئەم بابەتە بە هاوکاریی مامۆستای بابەت، گفتۆگۆ بکەن.

ئایا دەزانی؟

باوەڕ بەخۆبوون زۆر گرنگە بۆ ئەوەی تاک بتوانێت داهێنان بکات.

لە بیرت بێت

زۆربەی ئەوانەی سەرکەوتوو و داهێنەرن ، ئەوانەن کاتی خۆیان ڕێکدەخەن و کاتی زیاد تەرخان دەکەن بۆ گەشەپێدانی کارامەیی و ورووژاندنی مێشکیان، چونکە کات گرنگە لە بووژاندنەوەی تاک و کۆمەڵ، داهاتووش بۆ ئەو کەسەیە، کە کات بەفیڕۆنادات و سوودی لێوەردەگرێت بۆ پەڕاندنەوە لە قۆناغێکەوە بۆ قۆناغێکی دیکە.

بەهێزکردنی زانیاری

جیاوازیی لە نێوان داهێنان و دۆزینەوە

داهێنان	دۆزینەوە
١. دۆزینەوەی بیرۆکەیەکی نائاسایی و نوێیە	١- جێبەجێکردنی بیرۆکەکە بەشێوەیەکی نائاسایی
٢. داهێنان لە مێشکەوە سەرچاوە دەگرێت	٢- دۆزینەوە لە کردارەکانی بەرهەمهێنان دروست دەبێت
٣. گرانە ڕێژەی سەرکەوتنی پێوانە بکرێت	٣- دەتوانرێ ڕێژەی دۆزینەوەکە و ڕێژەی سەرکەوتنی لە بەرهەمەکە دیاری بکرێت.
٤. لەئەنجامی بیرۆکەی نوێ لەدایک دەبێت	٤- دۆزینەوەی هەر شتومەکێکی نوێ لە واقیعدا نوێیە وەک شتومەکی لەبازاڕ یان حزمەتگوزاری.

چالاکیی ماڵەوە ١

جیاوازیی لە نێوان کەسی داهێنەر و کەسی ئاسایی چییە؟ بە سوود وەرگرتن لە تۆڕی ئینتەرنێت و کەسێک لە ئەندامانی خێزانەکەت، بە سێ خاڵ وەڵامی ئەم پرسیارە بدەرەوە.

چالاکیی ماڵەوە ٢

بە یارمەتیی کەسێک لە ئەندامانی خێزانەکەت بە سوود وەرگرتن لە تۆڕی ئینتەرنێت بە شەش دێڕ لەسەر کەسێکی داهێنەری جیهانی بنووسە.

نەتەوە یەکگرتووەکان

نەتەوە یەکگرتووەکان ڕۆژی ٢١ ی نیسانی هەموو ساڵێکی، وەک ڕۆژی جیهانیی داهێنان جاڕدا، بۆ زیادکردنی هۆشیاری بە ڕۆڵی داهێنان، لە چارەسەرکردنی کێشەکان و گەشەسەندنی ئابووریی و کۆمەڵایەتیی گەشەسەندنی بەردەوام.

شیدەکەمەوە و فێردەبم

مەرج نیە هەموو داهێنانێک سوودی هەبێت، چونکە سوودەکانی پەیوەندارە بە شێوازی بەکارهێنانی لەلایەن مرۆڤەکانەوە.

ئۆتۆمبێل

مۆبایل

(مووشەک)

تانگ (دەبابە)

بۆ دواڕۆژی خۆت
یەکێك لەم دوو
جیهانە هەڵبژێرە

تا بیرکردنەوە و باوەڕمان نەگۆڕێت
ژینگە و ژیانمان ناگۆڕێت

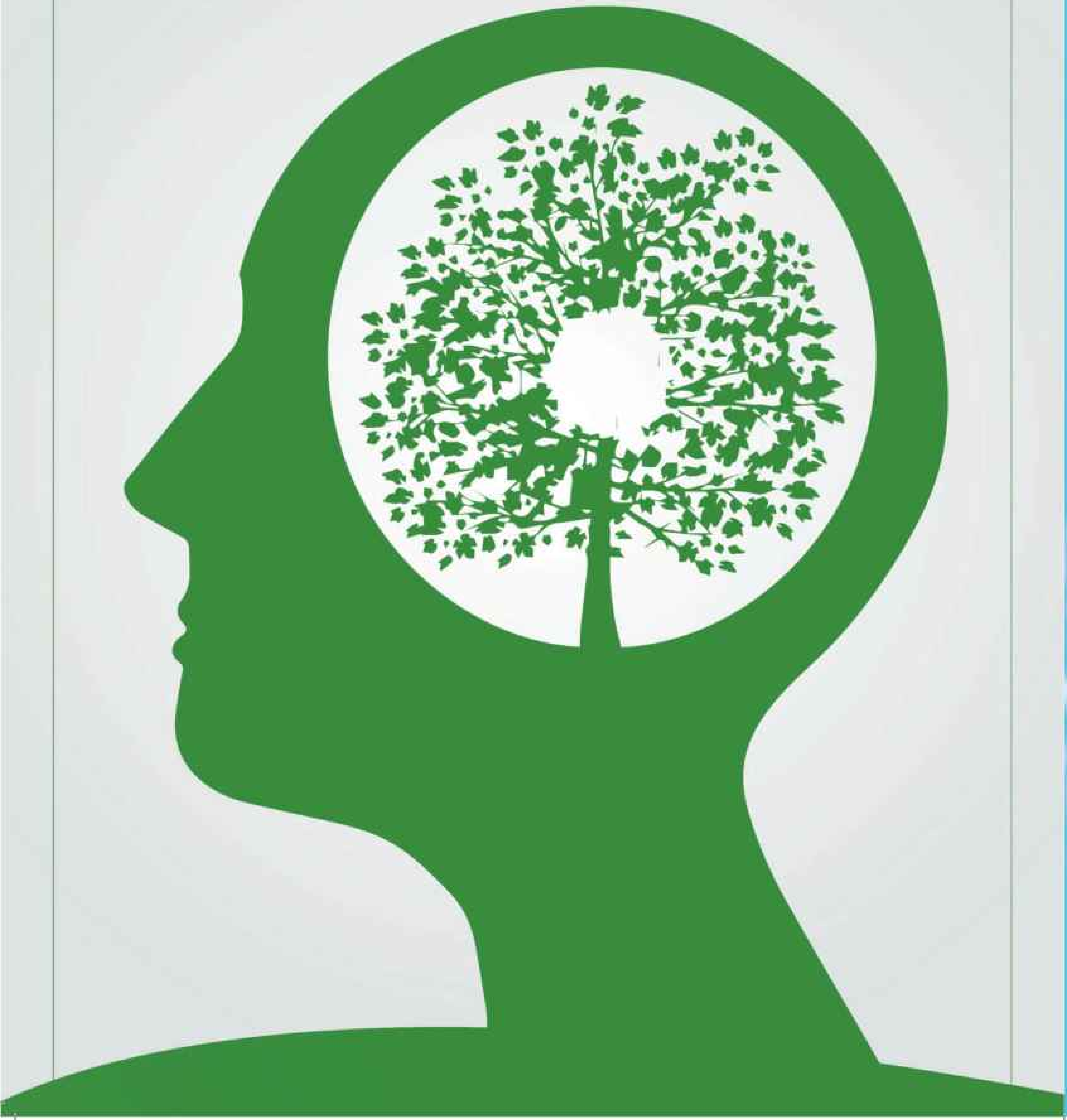

پارێزگاری لە ڕێژەی ڤیتامین (د) لە جەستەدا بکە..
تەندروستیت جێگەی بایەخمانە

سەرچاوەی ڤیتامین (د):

- بەرکەوتنی تیشکی خۆر.
- خواردنەوەی شیر.
- خواردنی ماسی، کەرە، پەنیر ،هێلکە و قارچک.
- خواردنی چەند جۆرێکی میوە.

ڤیتامین (د) بە ڤیتامین خۆر ناودەبرێت

زیادکردنی
ڤیتامین (د)
لە ڕێگەی
تیشکی خۆر
زیادکردنی
ڤیتامین (د)
لەڕێگەی
وەرگرتنی
دەرمان
تۆ خاوەن بڕیاری

ڕەفتاری
شیاو
شوفێر بە قسەکردن سەرقاڵ مەکە!

هێماکانی هاتوچۆ
سوڕانەوە
ڕاستە و ڕاست یان
لادان بە لای چەپدا
ڕاستە و ڕاست یان
لادان بە لای ڕاستدا
لادان بۆ لای ڕاست
و چەپ
لادان بۆ لای چەپ
لادان بۆ لای ڕاست
تەنیا ڕاستە و ڕاست
بۆ پێشەوە
تەنیا بۆ لای
دەستە ڕاست
تەنیا بۆ لای
دەستە چەپ
لە پێناوی سەلامەتی خۆمان
پشتێنی دڵنیایی بەکار دەهێنین

سوودەکانی خوێندنەوە

چەند بخوێنین ئەوەندە پایەدارتر دەبین

خوێندنەوە ئاست بەرزی کۆمەڵگەیە

قوتابی خۆشەویست:
لە خوێندنەوە مەوەستە، لە هەر کات و شوێنێك بوو بخوێنەوە

ئامانجەکانی پەرەپێدانی بەردەوام

١٠

ئامانجی دەیەم
سنووردارکردنی شێوازکانی نایەکسانی

ئامانجەکانی پەرەپێدانی بەردەوام دەیەوێت چارەسەری نایەکسانی داهات بکات بە ڕێکوپێککردن و چاودێریکردنی بازاڕ و دامەزراوە داراییەکان و هاندانی هاریکاری پەرەپێدان و وەبەرهێنانی ڕاستەوخۆی بیانی و ئاسانکردنی کۆچکردن و جولەیەکی سەلامەت بۆ خەڵک تا ساڵی ٢٠٣٠.

١١

ئامانجی یازدەیەم
شارو کۆمەڵگە بەردەوامی پێدراوەکان

ئامانجەکانی پەرەپێدانی بەردەوام دەیەوێت لە ڕێگەی حکومەتی نیشتیمانی و شارەکان لە هەوڵ و تەقەلادان بۆ نیشتەجێکردنی دانیشتوانی ناوچە هەژارە نشینەکان لە شوێنی سەلامەتو بەردەوامپێدان بە شارەکان تا ساڵی ٢٠٣٠.

ئەم پرۆگرامە بە سپۆنسەری
ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ منداڵان (یونیسێف) ئامادەکراوە